

Trgovski Tovariš



VSEBINA

Slovesna otvoritev Trgovskega doma v Ljubljani	1
Carina in carinska politika — Ivan Mohorič	9
Osnutek zakona o socialnem zavarovanju in bolniško zavarovanje naših privatnih nameščencev — F. Z.	14
Tvegaj in vztrajaj! — Peter Šilec	18
Naše gospodarstvo v januarju 1931	24
To in ono // Stečaji // Naš narodni dohodek // Blagovni promet na ljub- ljanski borzi 1930 // Banovinski proračun za leto 1931/32 // Kreta- nje cen v letu 1930 // Svetovna žitna produkcija	29
Društvene vesti // Tradicionalni Merkurjev ples v Ljubljani // IV. dru- štveni večer Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani // V. društveni večer Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani // Proslava uedinjenja in rojstnega dneva Nj. Vel. kralja na enoletnem trgovskem tečaju Slovenskega trgovskega društva v Mariboru	31

Trgovski Tovariš

Glasilo Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani
Slov. trg. društva v Celju in Slov. trg. društva v Mariboru

I z h a j a m e s e č n o

Ureja Josip J. Kavčič, Ljubljana-Mirje

Uprava lista: Ljubljana, Gradišče 17/I.

Lastnik in izdajatelj Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani

Naročnina za vse leto Din 36.—

Posamezna številka Din 5.—

Cene oglasom: Za enkratno objavo za celo stran Din 400.—, za pol strani Din 200.—, četrtna strani Din 120.— in osmina strani Din 70.—. Pri večkratni objavi se dovoli popust in sicer tri- do šestkrat 5 odstotkov in šest- do dvanajstkrat 10 odstotkov.

Tisk tiskarne Merkur, trg.-ind. d. d. v Ljubljani

*Priporočamo našim trgovcem
in njihovim sodelavnikom, da forsirajo*

**Kolinsko
cikorijo**

*ki je izvrsten pridatek za kavo
in zasluži vsestranskega priporočila*

Trgovski Tovariš

Leto XXVIII /// 1931 /// Številka 1 in 2

SLOVESNA OTVORITEV TRGOVSKEGA DOMA V LJUBLJANI

V četrtek 8. januarja 1931 je slavilo naše trgovstvo praznik. Bil je to velik dan stanovske zavednosti in solidarnosti. Ljubljansko trgovstvo je dobilo svoj dom, ki mu je v resničen ponos. Mnogo truda in samozatajevanja, mnogo vztrajnega in požrtvovalnega dela je zahtevala ta zgradba. Zgodovina tega doma je najtesneje zvezana z vsemi težavami, ki jih poznamo iz zgodovine slovenskega trgovstva.

Kmalu po pol 11. uri so se začeli zbirati v veliki dvorani nove palače odlični predstavniki državnih oblasti, korporacij in stanovskih organizacij našega trgovstva, obrtništva in industrije, častni in vabljeni gostje iz vrst gospodarjev in nameščencev.

Slovesnost je otvoril

predsednik društva »Trgovski dom« g. Ivan Jelačin

z naslednjim govorom:

Velespoštovana gospoda! Otvaram današnjo slavnost otvoritve Trgovskega doma v Ljubljani in mi je prav prijetna in častna dolžnost, da v prvi vrsti pozdravim bana Dravske banovine g. dr. Draga Marušiča, podbana dr. Pirkmajerja, prevzvišenega knezoškofa dr. Gregorja Rožmana, zastopnika naše hrabre vojske, komandanta dravske divizije g. generala Bogoljuba Iliča, župana stolnega mesta Ljubljane g. dr. Dinka Puca, dvorno damo g. dr. Tavčarjevo, rektorja univerze dr. Šerka, predsednika višjega deželnega sodišča g. dr. Rogina in vse odlične predstavnike raznih državnih, avtonomnih in gospodarskih korporacij, ki so posetili našo današnjo slavnost.

Velespoštovana gospoda!

Šestindvajsetega novembra 1905. leta je slovensko trgovsko društvo »Merkur« na svojem izrednem občnem zboru z odkritosrčno željo sprejelo sklep, da bi se kmalu uresničila lepa misel, da bi se v okrilju mesta Ljubljane dvignila veličastna stavba s ponosnim napisom »Trgovski dom«.

Zbirali smo prispevke od leta do leta in končno uspeli in uresničili ta sklep. Držali smo se pregovora:

*»Zrno do zrna pogača,
kamen do kamna palača.«*

Naporno je bilo naše delo, svetovna vojna nas je prehitela in nam prekinila nadaljno delovanje, ki je našlo šele po vojni novo smer k uresničenju našega ideala.

Z združenimi močmi in stanovsko zavednostjo ter zaupajoč v bodočnost naših sil in v stremljenju po napredku je društvo »Trgovski dom« in ljubljansko trgovstvo in s požrtvovalnostjo trgovskih gospodarjev ob krepki podpori domačih denarnih zavodov z velikimi žrtvami postavilo ta dom.

Ta ponosna naša stavba daje lepo streho celi vrsti naših odličnih trgovskih organizacij, služi pa poleg tega narodno-politično najvišji svrhi, to je vzgoji našega trgovskega naraščaja. Kajti izvršujoč misel »Trgovskega doma« zvezali smo z domom, ki naj bo dom trgovskih organizacij in gospodarskih organizacij, šolsko stavbo, tako da je stara gremijalna trgovska šola dobila v tej stavbi lepe in lastne prostore za vzgojo naše trgovske mladine. Želim, da bi vse organizacije, ki so dobile v domu zatočišče, procvitale in naš trgovski podmladek uspeval do najvišje možnosti strokovne izobrazbe in se uveljavljal za bodoči važni poklic slovenskega trgovca. V tem pogledu je s posebno zahvalo omeniti Gremij trgovcev v Ljubljani in njega načelnika veletržca g. Ivana Gregorca in načelnika šolskega odbora veletržca g. Josipa Kavčiča, ki sta z modro uvidenostjo odlično pripomogla k temu, da je hkrati s »Trgovskim domom« gremij trgovcev dobil svojo prepotrebno trgovsko gremijalno šolo in sedanje lepe prostore.

Naj bo današnji dan zapisan v zgodovini ljubljanskega trgovstva z zlatimi črkami v trajen spomin složnega, idealnega dela in truda.

Pri tej priliki naj izrečem ustvaritelju načrta našega doma, inž. arh. g. Vladamiru Šubicu za njegov trud in delo prisrčno zahvalo. Zahvalo izrekam tudi vsem ostalim društvenim funkcionarjem, posebno pa predsedniku Zbornice TOI, g. Ivanu Jelačinu ml., ki je z izredno žilavostjo in spretnostjo zagotovil denarna sredstva za našo zgradbo, in vsem onim, ki so na katerikoli način sodelovali pri gradbi našega doma.

Enaka zahvala pripada tudi kiparju g. Lojzetu Dolinarju in prof. g. Mirku Šubicu za izvršene umetnine, ki krasijo naš dom.

Zahvaljujem se tudi graditelju našega doma, mestnemu stavbeniku g. Miroslavu Zupanu in vsem ostalim domačim obrtnikom, ki so pokazali v vsakem oziru dovršenost pri svojem delu.

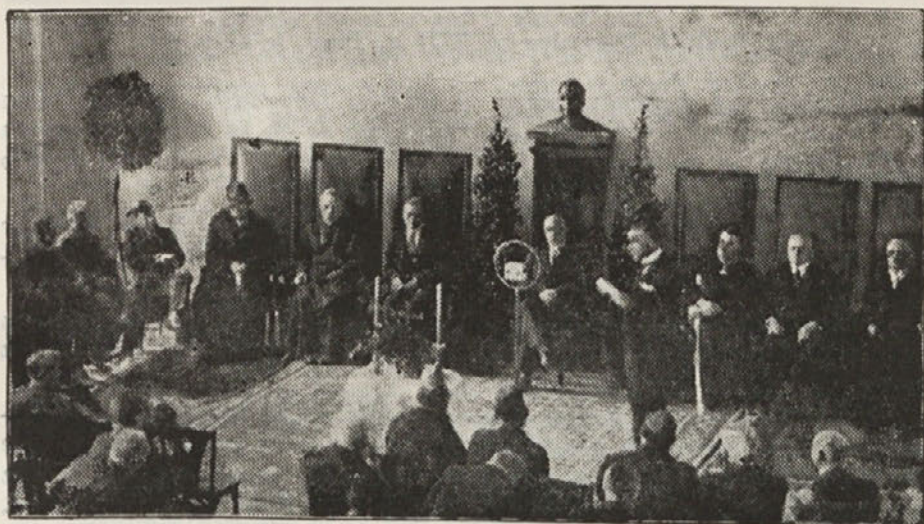
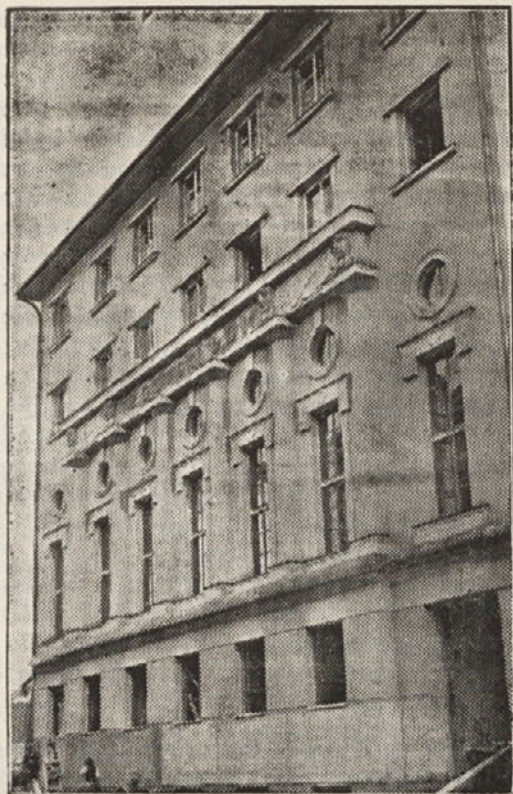
Predlagam, da se odpošlje udanostna brzojavka Nj. Vel. kralju Aleksandru, dalje pozdrav ministrskemu predsedniku g. generalu Živkoviću, ministru trgovine in industrije g. Demetroviću, ministru za šume in rude g. ing. Sernecu ter g. ministru Šveglju.

Po tej uvodni besedi si dovoljujem prositi prevzvišenega gosпода knezoškofa, da opravi blagoslovne obrede v naši novi stavbi.

Nato je

knezoškof dr. Rožman

opravil blagoslovne obrede ter izpregovoril naslednje pomembne besede:



Slovesna otvoritev in blagoslovitev Trgovskega doma

Od leve na desno sede: dvorna dama ga. Tavčarjeva, knezoškof g. dr. Rožman, ban g. dr. Drago Marušič, g. Ivan Jelačin star., divizijonar general g. B. Ilič, župan g. dr. Dinko Puc in predsednik g. Jelačin ml. — Spredaj čita g. dr. Fran Windischer svoj govor

Slavna gospoda! Dom, katerega je sezidala stanovska zavednost in solidarnost, je sedaj blagoslovljen in božjemu varstvu izročen. Dovolite mi, da ob tej svečani priliki izrazim željo, da bi ta božji blagoslov, ki je bil klican na to zgradbo, ostal na tej stavbi in nad vsem, kar se bo v tem domu snovalo in delalo. Vse delo naj služi enemu cilju: občenemu blagostanju naroda, tistemu blagostanju, ki je enako daleč od pretiranega kapitalizma in siromaštva, tistemu blagostanju, za katero je prosil nekdo v sv. pismu, ko je molil: «Gospod, ne daj mi ne bogastva, ne siromaštva, ampak toliko, kolikor je za moje življenje potrebno». Iz tega doma bo izhajal tudi nov trgovski rod, prevzet istega duha, stanovske zavednosti in solidarnosti, kakor ga je imel rod, ki je ta dom sezidal. Da bo novi rod kos bodočim nalogam, ne bo moral biti samo strokovno izobražen, ampak tudi vesten in pošten. To pa bo, ako se mu bo vsidrala zavest osebne odgovornosti pred Bogom, ki je vrhovni sodnik, neizprosno pravičen za nas vse. V zavesti te osebne odgovornosti za vsa naša dejanja in celo za naše mišljenje najdemo najtrdnjše temelj za vestnost v poklicu in za poštenost v življenju. Cilj, katerega hočete doseči vsi, ki boste v tem domu delovali in snovali, ta cilj se bo dosegel na tistem temelju vestnosti v poklicu in poštenosti v življenju kljub težkim gospodarskim krizam. To je cilj, katerega imamo vsi pred očmi: srečno in splošno blagostanje naroda. Da se ta naš ideal doseže, naj Bog blagoslovi vse može, ki bodo za to delali, vse naše načrte in vse naše delo!

Godba je po govoru knezoškofa zaigrala državno himno, nakar je izpregovoril

predsednik Zbornice za TOI g. Ivan Jelačin ml.:

Spoštovana gospoda, dragi prijatelji! Dogradili smo svoj dom — Trgovski dom! Veseli smo ga, radujemo se ga in srce nam utripa zadovoljstva in zadoščenja, ker je bilo naše delo venčano s tako lepim uspehom.

Ko je pred 25 leti vznikla misel, da si zgradimo lastni dom, je živelo naše trgovstvo po večini v malih razmerah, pa tudi stanovske vzgoje in močne organizacije ni bilo med nami.

Svetovna vojna je zavrla naše delo, pod svobodnim solncem naše Jugoslavije pa so se nam odprle vse poti razvoja in mogočnega napredka.

V početku mlade lastne države je bilo polno borb in trenj. Neurejenosti v upravi in gospodarstvu, vedno nove gospodarske krize in težkoče so silile našega trgovca, da se je tesneje oprijel svojih stanovskih organizacij, zavedajoč se, da je v združitvi in slogi moč. V težkih časih je rastle stanovska zavest in solidarnost.

Ko pa so postajale gospodarske razmere vse bolj urejene in je pričel naš trgovec živeti mirnejše življenje, se je opazilo v stanovskih organizacijah, da postaja delo v njih tudi mirnejše in tišje. In tako sem v l. 1928. smatral, da je nastopil trenutek, ko je treba

krepko poseči vmes in uresničiti lepo misel zgradbe Trgovskega doma, ki naj bi našemu trgovstvu za vso bodočnost nudil zbirališče, središče organizatornega dela in obrambe, če bi bilo treba v morebitnih težkih časih.

Ko sem sklical prvi sestanek zastopnikov slovenskih trgovskih organizacij, sem našel polno razumevanje, dobre volje in pripravljenosti, da me poklicani trgovski krogi podpro pri izvršitvi našega načrta. Tako posamezniki kakor celotne organizacije in zavodi so mi pomagali pri težavnem delu. Hvala vsem!

In sedaj imamo — svoj dom, Trgovski dom! Nihče nas ni oviral pri gradbi tega doma. Postavili smo si ga v naši beli Ljubljani, v kulturnem in gospodarskem središču Slovenije. Naj bo v ponos našemu trgovskemu stanu in v vzpodbudo naši trgovski mladini, da bo tu njeno zbirališče, zatočišče in vzgojevališče. Naj hodi po tem potu za nami!

Naj nam danes pogled na zemljevid naše kraljevine Jugoslavije, ki se tako lepo dostojanstveno razprostira pred našimi očmi, daje trdno zavest, da smo živ sestavni del močne države, ki je po milosti božji obdarjena z vsemi bogastvi narave. In prav v tem trenutku smemo z upravičenostjo ponoviti besede slovenskega pesnika:

Slovenec, tvoja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega najprava.
Išče te sreča, um ti je dan,
našel jo boš, ak' nisi zaspan!

Široka pot je odprta marljivemu slovenskemu trgovcu po širni naši Jugoslaviji. Na stotine kilometrov obale našega Jadranskega morja odpira našemu trgovcu pot v daljni svet.

Naj ostane soliden glas našega trgovca, kakor je solidna ta stavba Trgovskega doma! Naj bo vedno v srcih našega trgovstva toliko ljubezni do naše domovine, kolikor je bilo ljubezni v naših srcih, ko smo svojemu stanu gradili ta dom!

Naj naša trgovska mladina sledi poštenim zgledom svojih voditeljev in naj se zaveda, da mora biti vedno vreden član svojega naroda in človeške družbe!

Trgovski dom naj bo trajna priča, da se slovenski trgovec zaveda visoke naloge v svojem narodu in svoji državi. Naš trgovec naj izpolnjuje tudi kulturne naloge, ker ne živi narod zaradi njega, temveč on zaradi naroda! In slovenski trgovec noče živeti samo za sebe in zaradi sebe, marveč hoče podati roko tudi vsem drugim, da živijo lažje poleg njega.

Naj postane Trgovski dom središče našega trgovskega življenja in družabnosti in naj bi se pod njegovo streho rodilo še mnogo lepih misli in izvršilo mnogo lepega dela na korist našega gospodarstva in naše domovine!

Po burnem aplavzu, ki je sledil besedam predsednika Jelačina, je čestital

g. ban dr. Drago Marušič

z naslednjimi bodrilnimi besedami:

Ko odvarjate po 25-letnem težkem delu ta dom, vam najiskrenejše čestitam in želim, da bi bil ta uspeh složnega dela tudi vzpodbuda, da v slogi dosežete še večje uspehe v korist vsega naroda, banovine in vse države.

Pozdravu g. bana so sledili burni živio-klici.

Župan ljubljanski g. dr. Dinko Puc

je nato v svojem govoru povdarjal, da je bila tudi v težkih, našemu narodu sovražnih predvojnih časih slovenska trgovina vedno zavredna in samostojna. Zato je uživala tudi ugled in spoštovanje po vsem svetu. Čast onim, ki so to našo trgovino organizirali na narodni podlagi. Ko so po vojni nastopili časi svobode, je naša trgovina postala še ekspanzivnejša kljub izgubi teritorija in nekaj časa še neurejenim razmeram. A vendar je v novi državni trgovini zagotovljena lepša in velika bodočnost. Zato čestita vsemu stanu k častnemu dnevu v imenu mesta Ljubljane.

Sledile so čestitke in želje ljubljanskega trgovstva. Izpregovoril je

načelnik ljubljanskega gremija g. Ivan Gregorc:

Velespoštovana gospoda!

Ljubljansko trgovstvo praznuje v letošnjem letu dvojni jubilej. Prvi je, da se je po petindvajsetih letih uresničila ideja zgraditve lastnega doma, drugi jubilej pa je petdesetletnica obstoja naše organizacije.

Veliko dela in truda je za nami, zaznamovali pa moramo tudi vidne uspehe v složnem in smotretem delu ljubljanskega gremija. Ljubljansko trgovstvo se danes raduje, ko se odpirajo vrata našemu domu, kateremu je kot najmočnejša finančna skupina pripomoglo do popolne izpolnitve programa. Gremij trgovcev je na sestanku, ki se je vršil dne 5. septembra 1928. leta dal viden izraz, da se prične graditi ta dom, in sva s predsednikom Zbornice za trgovino, obrt in industrijo, g. Ivanom Jelačinom ml., realizirala rešitev vprašanja graditve Trgovskega doma. Ne samo to, ljubljanski gremij je pri tem idealnem požrtvovanju imel tudi skrb, kako zagotoviti našemu trgovskemu podmladku lastne prostore.

Naj bo blagoslov, ki ga je podelil prevzvišeni knezoškof našemu domu, istočasno namenjen tudi gremijalni trgovski šoli, iz katere naj prihajajo trgovski vajenci in vajenke dovršeni v njihovi izobrazbi in poklicu za bodoči trgovski stan.

Pozdravljam današnje otvoritev v imenu ljubljanskega trgovstva; zahvaljujem se vsem, ki so na katerikoli način pripomogli do ustvaritve tega lepega doma, in želim, da bi pod njegovo streho naše delo rodilo obilo uspeha v blagor in procvit našega gospodarstva.

Po govoru zastopnika ljubljanskih trgovcev je globoko občuteno, temperamentno izpregovoril

predsednik trgovskega društva «Merkur» g. dr. Fran Windischer:

Jeseni l. 1905 je bila v okrilju Slovenskega trgovskega društva «Merkur» v Ljubljani po g. Ivanu Jelačinu sprožena srečna misel, naj se osnuje in zbira sklad za zgraditev Trgovskega doma v Ljubljani. Na uresničenje te lepe zamisli smo leta in leta čakali kakor na izpolnitev velikega obeta. V tej ponosni zgradbi je ta misel oživetvorjena na drugi osnovi, kakor nam je lebdela pred očmi v okrilju prve slovenske trgovske stanovske organizacije. Ob teh spominih in ob tej primeri prvotne misli s sedanjo živo resnico, sprošeni sentimentalne otožnosti, prav od srca pozdravljamo lepo našo skupno hišo, ponosni, da smo zvesto čuvali dolga leta v svoji sredi spočeto misel. Pozdravljamo novi dom tem iskreneje, ker je iniciator tega načrta na čelu združbe trgovskih organizacij, ki so s skupnimi močmi postavile današnji Trgovski dom. Niso daleč od nas časi, ko je bilo Trgovsko društvo «Merkur» edini glasnik in besednik slovenskega trgovstva. V teku zadnjih peindvajsetih let smo iz te osnovne celice razpletli tesno sestavno mrežo po slovenski zemlji. Razčlenjeno našo trgovino preprega danes že gosta organizatorna mreža in je društvo «Merkur» danes nekako kakor oče, ki je celi vrsti zdravih sinov izročil gospodarstvo ter se veseli živahnega dela svojega rodu.

Ko danes svečano odvarjamo Trgovski dom, izrekam v imenu društva «Merkur» našo resnično radost in se iskreno veselim tega lepega in znamenitega doma. Trgovski dom je mogočna priča složnega dela in sporazumne stvarilnosti. O dejanski solidarnosti govori. Pripoveduje naj, da dober slovenski trgovski gospodar v svoji prizadevnosti ne pozablja na občestvo in njegove korist. Naj ne bo med nami mrtvih duš in trhljih poganjkov, ker mi prav posebno rabimo živih src in zelenih vej ter želimo, da bi Trgovski dom v svoje lepe prostore srečno zbiral našo trgovsko mladino, naše mlade trgovce in trgovske sotrudnike ter da bi gospodarji in sotrudniki v harmoničnem delu vodili našo trgovino od uspeha do uspeha v srečni bodočnosti.

Ko smo pred desetletji mislili na ustanovitev Trgovskega doma, si tudi najpogumnejši med nami ni mogel misliti, da se blagoslovitev in otvoritev izvrši v narodno tako všečnih prilikah. Tudi najgorečnejši zastopniki misli, da bo iz društva «Merkur» neposredno izšel Trgovski dom, tudi tisti naši predniki, ki jih danes že pokriva sveta zemlja slovenska, bi bili brez otožnosti na današnji svečani dan, ko bi se prebudili in videli, da nam je bilo dano postaviti si svoj dom v svoji svobodni državi pod zaščito narodnega vladarja in da naše slavlje v Ljubljani odlikuje navzočnost viteškega zapovednika Dravske divizije naše hrabre jugoslovenske vojske. Naj božji blagoslov, izprošen danes po prevzvišenem našem škofu, zvesto čuva to središče in žarišče naše trgovine ter modro vodi prizadevanja naših trgovskih vodnikov tako, da bo stvarilno delo našega trgovstva množilo blagostanje našega naroda in krepko pripomoglo zagotoviti mu tiste snovne temelje, ki so nepogrešen pogoj za do-

sego velikih narodnih ciljev in za dovršitev poslanstva in zvanja, ki je zapisano in dano našemu narodu na trdi poti živega življenja.

Ko je govornik z vznešenimi besedami pozdravil komandanta dravske divizije generala Ilića kot zastopnika naše hrabre vojske, so se oglasili po vsej dvorani živahni živio klici in bučni aplavz.

Nato je nastopil

predsednik Zveze trgovskih gremijev g. Josip J. Kavčič
in prečital svoj duhoviti govor:

Spoštovana gospoda!

To palačo je postavil idealizem, ta lepi in nežni čut naše duše, ki nas dviga iz vsakdanjosti, iz dnevnih brig in borb ter daje tako našemu življenju globlji smoter, srečo in notranje zadovoljstvo. Najprej je bila misel in le skromna sredstva. Ko pa se jim je pridružila neomajna volja in vztrajno hotenje idealnih in požrtvovalnih mož, ki so svoja osebna naziranja in želje glede »Trgovskega doma« podredili disciplinirani složnosti, je zrastle iz tal mogočna zgradba. In našla so se tudi denarna sredstva in pomoč.

Bili so, ki so dali iz svojega duha in iz svojega mošnjička, bili so, ki so dali le iz svojega duha, ali le iz svojega mošnjička, in bili so, ki so posredovali, da so dali iz društvenih imovin in tujega denarja. Kaj bi jih vrstil in tehtal po zaslugah, hvala jim vsem skupaj, ki so bili dobre volje in so pomagali, saj jim je gotovo vsem v največje zadoščenje, radost in notranjo zadovoljnost, ki jih preveva danes, na praznik otvoritve našega »Trgovskega doma«.

Velika in pestra je ta trgovska družina, ki je našla svoje zavetje pod krovom tega doma. Poleg strokovnih organizacij naše trgovine, ki naj pospešujejo težnje slovenskih trgovcev pri njihovem strokovnem udejstvovanju, imamo pod tem krovom tudi naše socialne institucije, trgovsko dobrodelno društvo »Pomoč« in trgovsko bolniško in podporno društvo za naše sodelavce, trgovske uradnike in sotrudnike. Pod našo streho imamo tudi gremijalno trgovsko šolo v Ljubljani, ki strokovno in kulturno vzgaja naš naraščaj in našo matico trgovskih organizacij, našo prosvetno organizacijo, Trgovsko društvo »Merkur« za Slovenijo. Tudi naša borza, barometer našega gospodarstva, se nahaja pod tem krovom. Tako se družijo v skupnem delu organizacije, ki pričajo, kako tesno sta povezana v življenju gospodarstvo in kultura, ki pričajo, da v človeških dušah ne more in ne sme zamreti idealno stremljenje in da je treba združiti sebične težnje s težnjami po socialnem in kulturnem napredku svojega bližnjega.

V težkih časih, ki jih preživlja naše gospodarstvo, sta vera in upanje zaradila ta dom. To vero in upanje v lepše čase, ki morajo priti, naj imajo tudi vsi oni, ki bodo delali v tem domu. Mnogokrat bodo reševali naši gospodarski vodniki pod tem krovom pereča vprašanja našega gospodarstva. Vodi naj jih pri tem oni idealizem, ki je vodil ustanovitelje naših prosvetnih, socialnih in strokovnih društev in graditelje tega doma, da bodo tako s pravim gospodarskim

delom služili tudi javnosti in najširšim plastem našega naroda z željo, da se po našem narodnem gospodarstvu dvigneta civilizacija in kultura vsega našega naroda, da pride blagostanje, ki ga prinaša le trdo in vestno delo v poslednjo kmetsko koč in zadnji delavski dom, da nastopi zlata doba pravega narodnega blagostanja.

Naj stoji naš «Trgovski dom» tu na zapadni meji kot mogočen branik našega jugoslovenskega narodnega gospodarstva, kot mogočen branik naše narodne jugoslovanske sloge in zavesti. Kakor smo ponosni in zavedni Jugoslovenci, tako smo trgovci prav zaradi naših mednarodnih kupčijskih zvez prvi pozvani, da sodelujemo pri mednarodnem zblizanju, pa naj bo zato naš dom tudi vez, ki bo vezala naš narod s svetom. Tako bomo lahko povsod našli idealne in plemenite osebe, ene misli z nami, da se ob spoštovanju zdravega in potrebnega nacionalizma vendarle lahko najdejo vezi, ki naj pospešujejo napredek in blagostanje človeške družbe v složnem in mirnem sožitju.

S temi željami najiskrenejše čestitam kot predsednik Zveze trgovskih gremijev za Slovenijo v imenu naših trgovskih organizacij in našega slovenskega trgovstva društvu «Trgovski dom» k temu lepemu in pomembnemu prazniku. Naj bo blagoslovljeno delo društva «Trgovski dom» in vseh, ki bodo v njem delali!

Končno se je oglasil k besedi še zastopnik obrtnikov. V imenu Zveze obrtnih zadrug je govoril njen načelnik

g. Josip Rebek:

Ob velepomembni slavnosti, ko se odpirajo vrata svetišča ljubljanskega trgovstva, čestita tudi obrtnik kar najiskreneje svojim stanovskim tovarišem. Naj bo to svetišče žarišče gospodarstva, kulture in napredka naših trgovskih gospodarstev. Večno naj plava duh nesebičnih stvariteljev tega hrama nad slehernim, ki išče zatočišča, utehe in pomoči pod njegovim krovom. Spomenik ponosa in samozavesti slovenskega trgovca združuj v sebi vse nesebične sodelavce, vzgajaj mladino v sposobnega, narodno zavednega, jugoslovanskega, trgovskega gospodarja. Nam obrtnikom pa bodi zgled, da zraste tudi za naše stanovske potrebe čimprej veren drug in pobratim Obrtni dom v Ljubljani.

Po teh slavnostnih govorih se je zahvalil predsednik Trgovskega doma g. Jelačin st. gostom za obisk in jih povabil k ogledu palače.

IVAN MOHORIČ

CARINA IN CARINSKA POLITIKA

Slovenski gospodarski krogi so se pred vojno le maloanimali za carinska vprašanja. Razmere so bile urejene, prilike stalne, trgovske pogodbe dolgotrajne, carine stabilne, carinske meje daleč. Na ljubljanskem glavnem kolodvoru je posloval v klasični idili neznačen carinski

urad, ki ni imel mnogo posla. Vse blago, ki je prihajalo v naše kraje iz današnje Češke, Madžarske in Avstrije ter dobrega dela današnje Poljske, ni šlo preko nobenih carinskih mej, ker je vsa monarhija tvorila enotno carinsko ozemlje.

Naša TOI zbornica se je bavila zato samo s specijalnimi carinskimi vprašanji, na primer aluminijevih polfabrikatov, ki jih izdeluje kemična industrija v Mostah, odnosno s carinskimi vprašanji slavninarske industrije, sitarske in žinarske industrije v Stražišču pri Kranju itd., dočim so glavne splošne probleme reševali v dunajski, praški in budimpeštanski zbornici.

Po prevratu se je situacija na mah izpremenila. Carinske meje so se pomaknile z Ortlerja, Krkonošev, Podwoločyzske in Karpatov sedmograških na obronke Snežnika in Julijskih alp ter Kamniških planin, Ljubljana je postala obmejno mesto in prometno križišče, v kateri se koncentrirala ves promet proti zapadu in prav velik del prometa proti severu in obratno. Polnih šest mesecev po prevratu sploh nismo imeli carinskih mej in carina se je začela pobirati šele 9. maja, ko se je v Ljubljani organizirala Glavna carinarnica I. reda. Do tedaj se je blago izvažalo na podlagi kompenzacijskih pogodb na posebna dovoljenja in proti plačanju pristojbin, ki jih je pobirala Centralna uprava za promet z inozemstvom.

V maju pa se je začela pobirati carina na podlagi srbijanske predvojne tarife, ki je bila sestavljena za malo agrarno Srbijo, ki je imela le par panog industrije, v ostalem pa je bila v glavnem prirojena za predvojne uvozne prilike. V razmerah leta 1919 pa ni bilo mnogo časa razmišljati. Treba je bilo uveljaviti tarifo tako kot je bila, kar na hitro. Tudi revizija tarife ni tako enostavna stvar, da bi se mogla preko noči izvršiti. Kljub znatni razvrednotitvi dinarja se je carina, ki je po zakonu določena v zlatu, plačevala v papirnem novcu do 30. aprila leta 1920 s samo 40% pribitkom. Od 1. maja 1920 pa do 15. julija 1921, ko je razvrednotitev dinarja rapidno napredovala, se je ažijo povečal na 100%. Meseca novembra 1921 na 300%, meseca decembra na 400%, julija 1922 na 500% in v dobi, ko je bil dinar padel v Švici že na 3 in pol santima, je znašal ažijo samo 800%. Z drugo besedo: naša carinska tarifa se je kretala do stabilizacije dinarja vedno izpod zlate paritete, dasi določa zakon o carinskih tarifih, da se pristojbine plačujejo v zlatu. Razlog je bil pač ta, da se je jemalo ozir na težki položaj delavstva in uradništva in da je tedaj vladalo pri nas razpoloženje za čim slobodnejšo trgovinsko politiko ter se je ažijo povečeval le v toliko, kolikor so to zahtevali fiskalni momenti, to je v kolikor je bilo treba od carine dobiti večjih državnih dohodkov.

Carinski dohodki so naglo naraščali; dočim smo leta 1919 dobili v vsej državi samo 89 in pol milijona dinarjev vseh dohodkov, od katerih je 20·8 milj. pripadlo na izvoz, so porastli v letu 1922 že na desetkratno svoto, t. j. 883·9 milijona dinarjev in leta 1926 pa na 1.759·6 milijona dinarjev. V tem letu smo dosegli tudi kulminacijo in od takrat carinski dohodki sicer polagoma, vendar stalno nazadujejo ter so padli tekom zadnjih treh let za 241 milijonov dinarjev ali za celih 15%. Če uvažujemo, da se splošni državni proračun ni v tem razmerju znižal, marveč nasprotno celo povečal, vidimo, da danes v naši državi že fiskalni razlogi govorijo proti temu, da bi se carine na uvoz v celoti znatneje znižale. To seveda nikakor ne izklju-

čuje regulacije posameznih postavk v okviru sedanjih dohodkov poldruge milijarde dinarjev.

Ako posmatramo carino z gospodarskega stališča in sicer s čisto trgovskega enostranskega stališča, vidimo da bremeni uvozna carina, ki je bila pri nas v povojni dobi v veljavi, našo zunanjo trgovino v sledeči višini:

Leto	Pri uvozu v % od vrednosti	Pri izvozu v % od vrednosti	Celokupno v % od vrednosti
1919	2·30	3·04	2·44
1920	4·61	12·52	6·80
1921	10·36	7—	9·10
1922	11·80	3·35	8·72
1923	12·98	4·38	8·75
1924	13·99	2·25	7·69
1925	18·06	2—	9·96
1926	21·70	0·60	11·03
1927	22·28	0·51	12·10
1928	20·38	0·42	11·37
1929	19·80	0·17	9·78

Iz prednje tabele vidimo, da je izvozna carina, ki je donášala leta 1923 celih 353 milijonov dinarjev, danes takorekoč likvidirana in da ne igra niti v fiskalnem oziru za državo posebne vloge. Uvoz inozemskega blaga je bil najmočnejše obremenjen v letu 1927, od tedaj proporcijonalna obremenitev uvoza pada in je nazadovala do lanskega leta za ca. 2·48%. Naša država spada po tem takem v skupino držav z umerjeno carinsko zaščito.

Od celokupnih carinskih dohodkov pripadajo na carinarnice v Dravski banovini v letu 1929 sledeči dohodki:

Carinarnica	Od uvoza	Od izvoza v milijonih dinarjev	Skupno
Ljubljana	152·15	1·06	153·21
Maribor	137·48	0·72	138·20
Jesenice	25·80	0·18	25·98
Dravograd	4·25	0·04	4·29
Rakek	3·53	0·08	3·61
Kotoriba	2·60	0·20	2·80
Gornja Radgona	0·84	0·15	0·99
	326·65	2·43	329·08

ali ca 21% celokupnih dohodkov.

Sicer s tem ni rečeno, da je vse blago, ki se je uvozilo in carinilo na teh carinarnicah, izviralo baš iz Dravske banovine odnosno porabilo v Dravski banovini, vendar je korektura, ki pride v tem oziru v poštev, v zadnjih časih vedno bolj neznatna. Ako uporabmo splošen ključ, ki velja za vso državo, bi se torej iz navedenih carinskih dohodkov dala oceniti vrednost zunanje trgovine Dravske banovine na 2 in pol do tri milijarde dinarjev in bi bil torej promet ljubljanske borze v devizah lahko trikrat večji, kakor je sedaj, ako bi se koncentriral na njej ves nakup in prodaja deviz in valut.

Tekom preteklih 12 let, odkar je bila razširjena srbijanska carinska tarifa na vso Jugoslavijo, smo izvršili do sedaj dve reviziji. Prva je bila v letu 1921 pod skrajno težkimi razmerami, ker je inflacija in ž njo v zvezi nestalnost cen oteževala vsako, celo približno ocenitev razvoja prilik v notranjosti države in konkurenčnih odnosov z inozemstvom. Tedaj so bile tudi prometne razmere še zelo neurejene ter stiki med gospodarskimi krogi posameznih delov Jugoslavije nezadostni in nerazviti, kar je vse oteževalo pregled.

Znatno bolje je bila pripravljena druga revizija carinske tarife, ki je stopila 20. junija 1925 leta v veljavo in sicer kot načrt zakona, ki ga je imela še le sprejeti Narodna skupščina. Vendar niti ta tarifa še ne nosi popolne jugoslovanske koncepcije in je v marsičem potrebna revizije, ker je bila sestavljena tekom leta 1923 in 1924, torej v dobi, ko dinar še ni bil stabiliziran in ko se je ves poslovni promet razvijal pod utisom valutnih špekulacij. Ta tarifa nam je služila v glavnem kot instrument za trgovska pogajanja.

Prva taka pogajanja so se vršila z Italijo na podlagi osnutka, ki še niti ni bil v veljavi. Nato smo se pogajali z Anglijo, Avstrijo in tako po vrsti sklenili dosedaj 9 carinsko-tarifnih pogodb, v toku katerih smo od skupno 1.730 carinskih postavk vezali skoro polovico in sicer v trgovski pogodbi z Avstrijo 283 carinskih stavov, z Nemčijo 40 carinskih stavov, z Anglijo 67 car. stavov, z Italijo 147 car. stavov, z Grčijo 34 car. stavov, s Francijo 139 car. stavov, z Belgijo 28 car. stavov, z Albanijo 34 car. stavov in s Španijo 54 carinskih stavov.

Tako se je torej »gospodarska ustava«, kakor se mnogokrat rado naziva splošno carinsko tarifo, v marsičem izpremenila. Posebno je to važno radi tega, ker je sistem naše tarife tak, da se pri pogodbah dajejo **popusti izpod takozvane minimalne tarife**, ki bi morala, ako naj odgovarja res pravemu pomenu označbe, biti skrajna črta, pod katero se ne bi smelo dajati nobenih koncesij. Nekatere druge države, ki imajo tudi sistem dvojnih tarif, minimalne in maksimalne, dajejo popuste pri pogajanjih samo v okvirju obeh tarifnih mej in pod nobeno ceno ne koncedirajo znižanj preko minimalne tarife. S tem je gospodarstvo v takih državah glede carinske politike v mnogo večji sigurnosti kot pa je pri nas, kjer vsaka pogajanja predstavljajo popolno neizvesnost za tangirane panoge gospodarstva.

Naša država je po pretežnem delu agrarna država. 76% prebivalstva se peča s poljedelstvom. Zato se je tudi trgovinska politika v prvi vrsti ozirala na to dejstvo in je stremela za tem, da vsem našim poljskim pridelkom zagotovi čim lažji dostop na inozemska tržišča. Seveda bi bilo treba še prej stremeti po racionalizaciji domače produkcije. Vendar na to naši bodri agrarci ne mislijo. In tako smo prišli do klasičnih razmer, da smo kot agrarna država uvozili lani za 17.7 milijona Din ječmena; za 35.6 milj. Din krompirja; 5 milj. Din paprike; za ca. 5 milj. Din graha in leče; za 4—9 milj. Din lešnikov; 5.7 milj. Din fig; 15.7 milj. Din semenja od solnčnic; 25.5 milj. Din lanenega semenja; 3.6 milj. Din makovega semenja, 23.5 milijonov Din svinjske masti; 27 milijonov Din loja i. t. d. Agrarci namesto, da bi doma racionalizirali proizvodnjo, zahtevajo pri pogajanjih z drugimi državami koncesije za uvoz agrarnih proizvodov v

industrijske države, za kar smo seveda v zameno morali dati protikoncesije na polju industrijskih produktov, ki se uvažajo k nam.

In tu nastaja baš za Slovenijo prav interesanten in žal, zelo kompliciran in neugoden položaj, da se nahajamo vedno v neke vrste koliziji z osnovnimi smernicami naše trgovinske politike. Naša banovina ima le malo poljskih pridelkov na izvoz. Razen sadja in živine ter nekaj malo vina, porabimo vse ostale pridelke doma. V žitaricah nam lastni pridelek niti ne zadostuje in moramo kriti potrebe iz Vojvodine. Pretežni del zaslužka dobiva slovensko ljudstvo iz industrijske delavnosti. Industrija, ki se nahaja v naših krajih, pa dela, razen tekstilne, po pretežni večini pod težjimi pogoji kot v inozemstvu. Poleg tega mora za prodajo svojih izdelkov iz Slovenije na oddaljenih tržiščih Jugoslavije do Beograda, v Vojvodino in v Primorske kraje, prevaliti po 500 do 600 km pota, da pride do odjemalca in plačati drago železniško tovornino, ki obremenjuje blago s 30%, pa mnogokrat tudi s 50%, dočim prihaja inozemsko konkurenčno blago iz Čehoslovaške, Avstrije, Madžarske in Nemčije po ceneni vodni poti po Donavi v državo. Povprečna razlika med železniško in vodno tovornino se izraža v razmerju 4:1, kar postaja za našo konkurenčnost od dneva do dneva bolj fatalno. Na teh tržiščih nam tudi 20 do 30% carina komaj pokrije razliko v tovornini in le en del razlike v ceni vseh težjih produkcijskih pogojev tako, da nas taka carina še ne more postaviti na primer v južnih dalmatinskih lukah, ali v vojvodinskih mestih v enak konkurenčni položaj z inozemstvom. Zadostuje, če navedem le en mal primer. Prevoz premoga iz Škotske do Sušaka stane 5 šilingov ali 70 Din na tono, dočim moramo plačati za trboveljski premog do Sušaka 96 Din. Kako naj potem konkuriramo?

Kaj je posledica tega? Posledica tega stanja je porast uvoza po vodni poti, ki ga opažamo razen pri premogu posebno pri železu in železnih izdelkih in padanje naročil pri domačih podjetjih. Posledica zadnjega so zopet redukcije, zmanjšanje produkcije domače industrije in mrtvilo, ki se vedno bolj pojavlja v naših industrijskih krajih. Vse preteklo leto zborničnega dela je bilo posvečeno proučevanju tega vprašanja, da bi se našlo sredstev in omogočilo uspešnejšo borbo na teh domačih eksponiranih tržiščih. Žal, dosedaj naši naporji niso dosegli dovolj uspehov.

Lajik bi rekel enostavno: Treba je povišati uvozno carino in odpovedati pogodbe. Vendar stvar ni tako enostavna. Že danes se lahko brez pretiravanja trdi, da bodo bodoča pogajanja z raznimi inozemskimi državami še mnogo težja in bolj komplicirana kot so bila vsa dosedanja. Zato je ves naš interes na tem, da se agrarna proizvodnja v naši državi priredi tako, da se bo čim večji del svojih proizvodov lahko plasirala na domačih tržiščih in da ne bomo morali uvažati za povprečno eno milijardo poljedelskih proizvodov kot v zadnjih letih. To se da doseči z razvojem mest in industrializacijo, ki sta oba v polnem poletu. Zanimanje za snovanje industrij v naši državi je vzpričo obupne krize v industrijskih državah zelo znatno. Odpirajo se razne možnosti dela.

Posebno so vzpodbujali k snovanju industrijskih podjetij v naši državi sledeči momenti:

1. konstantni in od leta do leta rastoči porast konzuma;
2. cenene delavske moči in
3. stabilizacija gospodarskih prilik in stalnost naše carinske politike.

Kadar si je konkretno izbiral podjetnik mesto bodočega podjetja, je moral računati predvsem s prometno lego, ki je za razne industrije različna in odvisna v glavnem od dovoza sirovin in pogonskih sredstev. V Dravski banovini se je po prevratu za izboljšanje produkcijskih prilik in industrije mnogo investiralo. Če se cenijo celotne investicije v državi za industrijske svrhe v toku zadnjega desetletja nad 100 milijonov dolarjev, odpade na našo banovino sigurno svojih 15 do 20%. Domača finančna udeležba je bila dosedaj nezadostna in treba bo znatnih naporov, da se ta zaostanek popravi.

Industrijske države nad napredkom industrijalizacije agrarnih držav niso baš navdušene. Same sicer vodijo autartično carinsko politiko in povišujejo uvozne carine na agrarne produkte, racijonalizirajo in jačajo svojo agrarno produkcijo ter otežujejo agrarnim državam prodajo poljskih pridelkov na njihovih tržiščih.

Posebno v zadnjem času se naravnost z mrzlično naglico množijo carinske novele za povišanje agrarnih carin. Mi smo napram vsemu temu ostali celih pet let pasivni in smo samo zniževali carino na industrijske izdelke. Toda tudi ta mera je polna. Smatramo, da je prišel čas, ko ni več mesta za dajanje koncesij na onem polju, kjer domače delo ne more več uspešno tekmovali z inozemstvom. Ne bi bilo zato umestno, da se naša država priključi ženevskim akcijam industrijskih držav in veže svojo gospodarsko politiko za potrebe industrijske Evrope, ki izvzemši Nemčijo, ni pokazala prav nobenega smisla za potrebe agrarnih držav in nobenega interesa za njih gospodarski razvoj in napredek. Prepričan sem, da je ta zadnja konferenca morala odpreti oči tudi onim zadnjim pobornikom kratkovidno zasnovanih agrarnih zahtev ter tako iztrezniti našo gospodarsko javnost v drugih banovinah, da uvidi, da je napredek našega gospodarstva mogoč le v jačanju domače industrije. Z zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da je razvoj dogodkov tako dal prav naši tezi, ki smo jo vedno zastopali.

F. Z.

OSNUTEK ZAKONA O SOCIALNEM ZAVAROVANJU IN BOLNIŠKO ZAVAROVANJE NAŠIH PRIVATNH NAMEŠČENCEV

Početkom meseca decembra pr. l. je ministrstvo socialne politike razposlalo vsem trgovskim in delavskim zbornicam v pretres in izjavo načrt novega zakona o socialnem zavarovanju, ki ga je izdelala posebna komisija, določena od ministra socialne politike. Iz osnutka je razvidno, da je služil komisiji za podlago prejšnji zakon, kot važno dopolnitev pa je smatrati uvedbo zavarovanja za onemoglost, starost in smrt, ki se naj sedaj končno veljavno izvede. V naslednjih izvajanjih se nočemo spuščati v vse podrobnosti projekta, ki prinaša v pogledu dosege pravic do posameznih dajatev, kakor tudi dajatev samih znatne spremembe, temveč hočemo posvetiti svojo pažnjo le onim določilom načrta, ki se tičejo delo-

vanja privatno-društvenih blagajn, katere združujejo v svojem zavarovanju ogromno večino vseh zasebnih nameščencev v državi.

Po današnjem zakonitem stanju obstojajo v državi tri privatno-društvene blagajne, ki izvajajo v okviru posameznih društev bolniško zavarovanje privatnih nameščencev: Blagajna društva »Merkur« v Zagrebu v zmislu čl. 202 Zakona o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922, blagajna Trgovačke Omladine v Beogradu in Bolniška blagajna Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani, obe na podlagi določb čl. 285 finančnega zakona za l. 1927-28. Delokrog zavarovanja se razteza pri »Merkur-ju« na vso državo, pri Trgovački Omladini se krije z delovnim radiusom društva, Trgovsko bolniško in podporno društvo pa je omejeno na teritorij Dravske banovine. Vse navedene blagajne vrše zavarovanje fakultativno, to je, zasebni nameščenci se morajo sicer zavarovati pri pristojnih okrožnih uradih, prepuščeno pa je tudi njihovi svobodni volji, da pristopijo v zavarovanje pri privatno-društvenih blagajnah. Izmed vseh uživa »Merkur« največje ugodnosti, saj obsega njegovo delovanje vso državo ter je krog njegovih zavarovancev znatno večji, ko n. pr. pri našem društvu, ki bi smelo v zmislu čl. 5 svojega pravilnika zavarovati le one osebe, ki spadajo pod obvezno zavarovanje po čl. 3—8 zakona o zavarovanju delavcev in pripadajo trgovskemu staležu, odnosno one, ki so zaposlene pri trgovskih industrijskih ali pa drugih podjetjih in je njihovo zaposlenje trgovsko-strokovno. Ta privilegij je izrabilo društvo v polni meri, se usidralo z mnogimi podružnicami na področju Trgovačke Omladine ter pričelo jeseni l. 1929 tudi vsestransko propagando v Dravski banovini, da pritegne na ta način zasebne nameščence iz vse države v svoja zavarovanja in ustvari realna tla za uzakonitev svoje teze, ki je predvidevala le eno bolniško blagajno za privatne nameščence z delokrogom za vso državo, katera bi pa bila kot krajevni organ podrejena Osrednjemu uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu.

To delovanje in namere »Merkur-ja« so povzročile v bolniškem zavarovanju precejšen kaos, ki pač nikakor ne more koristiti napredku socialnega zavarovanja, izzvale pa so tudi oster odpor tako Trgovačke Omladine kakor tudi našega društva, ki sta v pogledu nove ureditve socialnega zavarovanja zasebnih nameščencev naglasili kot svoje temeljne zahteve, da se

a) uveljavi glede delokroga zavarovanja posameznih zasebno-društvenih blagajn načelo teritorialne porazdelitve,

b) fakultativno zavarovanje privatnih nameščencev pri navedenih blagajnah spremeni v obvezno in razširi na vse zasebne nameščence in da se

c) zajamči privatno-društvenim blagajnam najširša avtonomija, najmanj pa taka, kakor jo bodo uživali po novi organizaciji socialnega zavarovanja ostali krajevni organi SUZOR-ja.

Z uzakonitvijo prednjih osnovnih zahtev bi se likvidirali spori, ki so nastali z ozirom na zavarovanja privatnih nameščencev pred sorodnimi društvi, obenem pa bi bili tudi v polni meri varovani interesi tako našega društva, kakor tudi Trgovačke Omladine, od katerih gleda prvo na skoraj 100 let, drugo pa preko 40 let plodovitega dela v korist zasebnih nameščencev.

Trgovsko bolniško in podporno društvo je bilo osnovano l. 1835 kot prostovoljna institucija trgovskega stanu z namenom, da oskrbuje in podpira bolne člane ter nudi v slučaju smrti primerne podpore. Društvo je bilo torej nekaka prva socialna matica, ki so se je z ljubeznijo oklepali tako gospodarji, kakor njih nameščenci, ter so tudi solidarno manifestirali za njegov nadaljnji obstoj, ko mu je že grozila likvidacija. Gospodarske organizacije so naglasile to zahtevo v spomenici Zbornice za TOI v Ljubljani z dne 12. novembra 1929, ki je bila sploh vsa leta najskrbnejša čuvarica društva, nameščenci pa potom svojih dveh največjih organizacij v Dravski banovini, Zveze društev privatnih nameščencev ter Udruženja privatnih nameščencev. Ta složni nastop je očuval društvo ter mu pripomogel do nadaljnjega uspešnega delovanja. Septembra leta 1929 je ministrstvo socialne politike potrdilo pravilnik Bolniške blagajne, s čimer je dobila trden pravni temelj, početkom decembra istega leta pa je banska uprava odobrila nova društvena pravila, s katerimi je bila ustvarjena podlaga za izvedbo takozvanega višjega zavarovanja.

Bolniška blagajna je namreč kakor drugi okrožni uradi krajevni organ SUZOR-ja in iz pobranih prispevkov zavarovanemu članstvu ne more nuditi večjih dajatev, ko jih dopuščajo zakon o zavarovanju delavcev, statut ter znani predpisi in okrožnice Osrednjega urada. Društvo pa je v pravnem pogledu popolnoma samostojno; zanje veljajo nova pravila, odobrena v zmislu društvenega zakona, in iz svojih lastnih sredstev more dopolniti zakonske dajatve, s katerimi pač zavarovano članstvo, ki obsega sloje višjega življenskega standarda, ni moglo biti vedno zadovoljno. Splošni težnji članov po večjih ugodnostih je društvo zadoštilo ter je uvedlo pobiranje posebnih mesečnih prispevkov po Din 20 od člana, za katero nudi skupno z blagajno 2. razred bolnice, odnosno v operativnih slučajih radi prenapolnjenosti bolnice tudi Leonišče, kjer plača vse oskrbne stroške ter prispeva poleg tega še k stroškom za operacije zavarovanim članom po Din 1500, njih svojcem pa po Din 1000.

Z izvajanjem tega višjega zavarovanja je pričelo društvo 1. januarja pr. l. in more danes po enoletnem poslovanju pokazati zelo zadovoljljive rezultate. V zavarovanje za višje dajatve se je priglasilo že do 3000 nameščencev, ki zanje po večini plačajo višje prispevke tudi delodajalci, kateri so sploh od svoje strani storili mnogo za uspešno izvedbo ideje višjega zavarovanja. Pri tem pa je omeniti še veselo dejstvo, da se je tudi članstvo pri bolniški blagajni stalno množilo ter doseglo danes skoraj že 5700 članov — kljub vsestranski in s težkimi novci podprti akciji zagrebškega »Merkur-ja«, da priklene tudi privatne nameščence iz Dravske banovine na svojo blagajno.

Orisali smo v kratkih potezah historijat našega društva in pokazali na njegovo uspešno delovanje, iz katerega je razvidno, da se je društvo krepko uveljavilo ter je pognalo lepe sadove na polju pospeševanja socialnih interesov naših privatnih nameščencev. V naslednjem pa pogledimo, v koliko projekt novega zakona o socialnem zavarovanju upošteva bitne interese privatno-društvenih blagajn ter jim omogoča nemoten obstoj in napredek.

V pogledu organizacije zavarovanja določa čl. 146 osnutka, da vrše socialno zavarovanje tudi društvene blagajne za socialno zavarovanje v okviru posameznih društev, ki jih imenoma navaja čl. 192 načrta: Društvo trgovskih in privatnih nameščencev Jugoslavije »Merkur« v Zagrebu,

Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani in Beogradska Trgovačka Omladina v Beogradu. Ta društva imajo pravico do svojih blagajn, ako in dokler štejejo najmanj 2500 zavarovancev. Te blagajne so krajevni organi SUZOR-ja in vse zakonite odredbe, ki se nanašajo na okrožne urade za socialno zavarovanje, veljajo tudi zanje.

Važne so dalje določbe čl. 194 osnutka, ki osvajajo teritorialno načelo v pogledu delokroga posameznih blagajn ter omejujejo blagajno društva »Merkur« na področje Savske, Primorske, Drinske, Vrbske in Zetske banovine, blagajne Trgovačke Omladine na teritorij Dunavske, Moravske in Vardarske banovine ter Uprave Beograda, blagajni Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani pa prepuščajo področje Dravske banovine.

Če naši privatni nameščenci soglašajo s teritorialno podelo delokroga zavarovanja posameznih društvenih blagajn, pa energično protestirajo proti čl. 193 osnutka, ki določa, da smejo društvene blagajne zavarovati samo one osebe, ki so zavezane zavarovanju po določenih tega zakona, ako in dokler so člani dotičnega društva ter so zaposleni pri nakupu odnosno prodaji blaga v lastnosti učenca (vajenke), pomočnika, prodajalca, blagajnika, agenta, knjigovodje, poslovodje, korespondenta, skladiščnika (magazinerja) ali v svojstvu pisarniškega osebja, in to samo tedaj, ako so obrati, v katerih so zaposleni, protokolirani v trgovske registru v zmislu trgovskega zakona. Po tem čl. bi bila ogromna večina privatnih nameščencev izločena iz zavarovanja pri društvenih blagajnah, pa tudi število zavarovanih trgovskih nameščencev pri naši blagajni ne bi doseglo zakonitega minimuma 2500 članov, saj je v Dravski banovini komaj ena desetina vseh trgovcev protokoliranih — s čimer bi ji bilo seveda onemogočeno nadaljnje delovanje. Zato zahtevajo naši privatni nameščenci, da zavarujejo društvene blagajne, brez ozira nato, dali so posamezne tvrdke protokolirane ali ne, vse trgovske nameščence ter vse ostale nameščence, ki so podvrženi pokojninskemu zavarovanju v zmislu novega načrta zakona o pokojninskemu zavarovanju nameščencev.

In končno vztrajajo še na tem, da se omejitev čl. 195, ki določa da se moreta za upravne stroške društvenih blagajn porabiti na račun socialnega zavarovanja največ dve tretjini povprečnega postotka predpisanega prispevka za slučaj bolezni porabljenega za upravne stroške okrožnih uradov za socialno zavarovanje, ki poslujejo na teritoriju dotične društvene blagajne, črta ter uživajo privatno-društvene blagajne v pogledu dovoljene višine upravnih stroškov popolno enakopravnost z ostalimi krajevnimi organi SUZOR-ja.

Z uzakonitvijo prednjih zahtev bo izpopolnjen minimalen program teženj naših zasebnih nameščencev, katerih organizacije v zadnjem času čedalje glasneje poudarjajo potrebo, da se zavarovanje privatnih nameščencev po zgledu ostalih kulturnih držav izloči iz delavskega zavarovanja ter uredi s posebnim zakonom, ki bo odgovarjal interesom njihovega višjega življenjskega standarda.

Naj bi torej ob tej priliki, ko se ponovno za daljšo dobo gradi stavba socialnega zavarovanja v državi, naši gospodarji in nameščenci kakor vedno doslej nastopili v jaki složni fronti, da očuvajo bitne temelje svoje že skoraj stoletne socialne institucije.

TVEGAJ IN VZTRAJAJ !

Marsikdo med nami zapravlja čas, ker zmerom čaka, da pride njegov pravi trenotek. »Počasi, a gotovo« jim je geslo, tistim cinčarjem, ki prihajajo vedno prepozno, ker čakajo na »gotovo število«. Herbert Casson pa pravi v svoji knjigi »Srečen sam po sebi«: Trdnih gotovosti sploh ni. Noben načrt ni nikoli stoodstotno gotov. Riziki so povsod. Kadarkoli me pozivljajo, naj se udeležim takega projekta, vprašam vselej najprej: V čem je nevarnost? Ako mi pravi mož, ki predlaga svoj načrt: »Nevarnosti sploh ni«, svojo udeležbo odklonim. Ljubše mi je, da poznam nevarnost vnaprej, nego da zvem zanjo šele kasneje.

Varno je naložen denar v hranilnici, a zadovoljiti se moraš s 3 % obresti. Ako hočeš 10 % in več, moraš sprejeti riziko.

Trgovina in obrt sta pravzaprav vedno hazardna igra. Rizik pač lahko s previdnostjo in spretnostjo zmanjšamo, popolnoma odstraniti ga pa ne moremo nikoli. Zakaj varnosti sploh ni. Niti v postelji. Življenje je kakor otok, ob katerega pljuskajo in butajo valovi in preko katerega vihrajo ledene nevihte po krasnih dnevih solnca in vonja.

Brez tveganja se ni zgodila še nobena velika reč in se ni ustvarilo nobeno veliko imetje. Poizkušaj svojo srečo! Brez tveganja ni življenja, ni zmage, ni resničnega užitka.

Brez tveganja pa je propadlo in razpadlo že marsikaj. Mnogo trgovcev in tovarnarjev vztraja pri starih sistemih, podedovanih šegah in navadah. Ker mislijo, da vozijo z njimi najbolj varno. Toda pojavijo se novi ljudje z novimi metodami, podjetni in tvegajoči, ter jih naglo nadkrilijo in odrinejo v kot, kjer izhirajo.

Kdor se zmerom boji in se ničesar ne upa, dandanes niti preko ceste več ne more. Kdor ima pogum včasih pasti in se izgubiti, pride sčasom gotovo najdlje in najvišje. V nobeni stroki ne more človek napredovati, ako ne tvega, da včasih tudi nazaj odleti. Zakaj vsak uspeh je treba plačati z izkušnjami. Kdor se boji za svoje komolce in ima občutna kolena, ne bo nikdar sportni prvak in veljak. In življenje, borba v trgovini, obrti in industriji ima vso podobnost s sportom: enkrat dobiš, drugič utrpiš izgubo, a zato igre ne pustiš. Čim bolj se nezgode in izgube bojiš, tem težje ji uideš.

Treba se je vaditi, vežbati, treba tvegati vedno iznova, nabirati izkušnje in — misliti. Kjer pa so bojazljivci, so v bližini vedno tudi lopovi, sleparji, izkoriščevalci in izsiljevalci. Na pogumneža si ne upajo.

Brez napak in izpodtikljajev ne gre nobena reč. Kdor »ga« ni nikoli »polomil«, ni mnogo storil. Brez nevarnosti, nesreč in neuspehov ni bila izvojevana nikjer nikoli nobena zmaga. Ako natanko premislimo, se gradi vsak napredek na grmadi lobanj in skeletov, na potokih znoja, krvi in solza. Po stoterih porazih je končno prišla odločilna pobeda.

Ne bati se! je geslo, ki zmaguje večino nevarnosti. Kdor 10 % svojega imetka riskira za poizkuse, nove metode, eventualne izgube, je na varnem, da ne izgubi vsega. Največ strahu je itak praznega in izvirajočega le iz naše domišljije in konservativnosti. Pogumni tveganci so bili in so pionirji vse kulture in vsega napredka v tehniki, kemiji, industriji, vedi in umetnosti, a tudi v trgovini. Ustvarjajo nove možnosti, nove metode, nove izume, nova bogastva, nove lepote in dobrote. Čednost, upati se, tvegati, je najbolj donosna, a, žal, najbolj redka.

Bojim se... ne upam se! slišimo vedno in vedno. Tisoče in tisoče veže in ohromlja bojazljivost, da ne morejo uveljaviti svojih duševnih in telesnih sposobnosti. Najhujša cokla je bojazljivost. Zaradi nje zamujajo ljudje srečo; izgubljajo karijere, izpuščajo priložnosti, ki bi jih dvignile do bogastva, ugleda in moči. «Pa si urce zamudila — zdaj točiš solze...» Bojazljivec ne dospe nikdar do cilja, vsak ga suje s poti ali pa ga izkorišča za svojo stopnico. Pogum pa je čarovni ključ, ki odpira vse zakladnice. Kajpada, pogum, ki izvira iz znanja, izkušenj, opazovanja. Le da te izkušnje ne smejo trajati do 60. leta!

Že v mladosti mora človek študirati najprej samega sebe in dognati, kje je njegovo življenjsko torišče. Izbrati si stroko, v kateri hoče biti čim bolj temeljito izobražen in izvežban, bi morala biti prva in glavna skrb vsakega mladega človeka. Ko pa zapusti šolo in se zaključi šolanje, bi se moral vprašati, kako si zdaj razširi svoje omejeno duševno obzorje. Omejeno le na stroko poklica. Treba pa je vedeti in znati še marsikaj izven svojega poklica, ako hoče človek veljati v družbi in svetu.

Kdor pa čim več ve in zna, tem več velja in ima. Znanje leži dandanes na cesti: toliko knjižnic je na razpolago, toliko javnih skoraj brezplačnih čitalnic je odprtih. Knjig in novin je na izbero. Treba le roko iztegniti in čitati! Zmerom najdeš kaj, kar spada v tvojo poklicno stroko, kar ti znanje popolni in pomnoži. Zakaj svet napreduje v vsaki stroki skoraj vsak dan. Kdor pa napredka sproti ne zasleduje, zaostane in kmalu ni več sposoben tekme.

A poleg strokovne koristi imaš od čitanja še drugo, nič manjšo: zveš marsikaj, kar leži onstran plota tvojega poklica. Zakaj človeški možgani so kakor hotel z velikim številom sob in sobic. Norec bi bil, ako bi se tiščal v eni sami, vse druge pa puščal neizrabljene. Človeški razum je sposoben, da se razvija dalje in dalje ter da obvlada ogromno znanje.

Odkvisno je le od naše volje, da se neprestano učimo in si znanje množimo. Delavec, ki zna le omejeno nalogo, a se za vse druge naloge ne zanima, ne bo nikoli napredoval. Seveda današnji sistem delitve dela naravnost zavaja v duševno topost: za izgotovitev enega čevlja je treba baje 140 rok ali 70 delavcev! A niti en delavec take tovarne ne zna čevlja narediti sam. Kajti vsak zna le majhen detajl, nihče pa ne celote. In tako je po večini tovarn in pisarn. Ljudje znajo le svoj mali košček in so po vrhu še domišljavi, da so mojstri v svojem koščku, v ostalem pa so nevedneži in neznalice, da je strahota.

Saj je čudovito, da so baš omejenici vedno najbolj domišljavi. Na čelu domišljavcev stoje takozvani strokovnjaki: ni je učenosti nad njihove in vse ostalo znanje je zanje brez pomena. Nekateri mislijo, da obstojata življenje in svet iz samih števil, računov in tabel. Ne vedo, da je računstvo le pomožna, zelo stranska stroka. Ako takemu računarju vzameš računske knjige, ni sicer za nobeno rabo, ker pač nič drugega ne zna.

Tako je po vseh uradih. Šefi pravijo: »Ne, ta človek ne more napredovati, ker zna le eno reč, za vse drugo je pa zanič.« A so krivi tudi šefi, ker dopuščajo, da se ljudje ne izvežbajo v raznih strokah, ker jih ne premeščajo po gotovih dobah k drugim delom. Uslužbenci se kajpak navadno branijo z vsemi štirimi in hočejo ostati večno pri istem poslu. Iz udobnosti, lenobe. Delo opravljajo šablonsko, brez navora, a vedno površneje in zanikarneje. Škodo pa ima podjetnik ali dotični urad.

Od samih specialistov celota ne gre dalje. »Ja, to ni moj referat, nego onega!« pravi prvi. A drugi pravi zopet: »Zdaj pojdite še k tistemule, da vam napravi še to!« Tretji izvrši svoje in te pošlje še k četrtemu in morda še k petemu. Nihče ne zna vsega. Toda nikomur ni prepovedano, da bi se ne zanimal za vse; vsak človek ima lahko odprte oči na vse strani, se lahko uči praktično in teoretično, z delom in s knjigami. Treba je le volje in veselja, da spoznaš ves proces fabrikacije, a ne le detajlno delo, da postaneš doma v vseh oddelkih urada, a ne le v enem. In kjerkoli te bodo potrebovali, boš takoj na svojem mestu popoln delavec.

Seveda je treba za to marljivosti, vztrajnosti, veselja do širokega znanja in obširnega obzorja. Kdor je živ stroj, ni za drugo rabo, kakor da ga drugi navijajo in puste stati v kotu.

Neumna je trditev »Jaka Vsezna ne zna ničesar.« Kdor se za marsikaj zanima in se z marsičim peča, je brez dvoma sposoben, da postane mojster vsaj v eni stroki. »Veliko srečo imeti pomeni nobenega detajla ne prezreti«, je rekel velik mož. In res je: čim več posameznosti vseh možnih reči človek pozna, tem gotoveje uspeva v lastnem poklicu.

Ni resnica, da vsak poklic zase človeka tako popolnoma absorbira, da nima za nič drugega več časa, niti zanimanja. Kdor tako govori, je duševno omejen ali pa usodno len. Življenje z najrazličnejšimi zahtevami in nalogami je dandanes med seboj tako prepleteno in povezano, da se mora človek zanimati za vse možne reči in plati. Profesor ali učitelj, ki bi se zabubal le v svoje strokovne knjige in omejil svoje zanimanje le na štiri stene svoje učilnice, ne bi bil modern učitelj vzgojitelj bodočega rodu. Ne poznal bi življenja. Učimo pa se za življenje, a ne za šolo. Duhovnik, ki bi poznal le svoj svet, bi bil nevednež in bi ne znal vršiti svojih dolžnosti kot zdravnik duš in dvigatelj človeških src kvišku k Bogu. Trgovec, ki bi ne poznal zahtev, okusa in stremljenja svoje dobe, bi zaostal in propal. Industrialec, ki bi ne zasledoval neprestanega napredovanja človeškega znanja, novih izumov, novih sistemov in metod, novih pridobitev tehnike, kemije in estetike, bi moral kmalu likvidirati.

Res je, človeško telo postaja s starostjo manj prožno, manj lahko in odporno, toda človeški duh ostaja lahko večno elastičen in sprejemljiv, samo ako je volja dovolj močna. Kdor misli, da je s štiridesetimi leti že prestar za nadaljno učenje, bo s petdesetimi že marastik. Mnogo starcev 70—80 let pa je, ki študirajo kakor bi jih imeli šele dvajset in stoje na vodilnih mestih.

Kdor več zna, je v več sedlih doma. Kdor ima več različnih zanimanj, je sličen ribiču, ki lovi z mrežo, a ne s trnkom. Verjetno je, da bo lov z mrežo mnogo izdatnejši. Igrati na en sam instrument, je lepo, igrati s celim orkestrom pa efektneje. Tako bo tudi mož odprte glave zbiral ideje z vseh strani, se od vsega učil in izkušal vse izkoristiti: ako ne vse, se mu obnese vsaj nekaj idej. Ako goji eno samo, ki se mu izjalovi, obtiči praznih rok.

Vsako znanje je v podporo drugemu. Vsi poklici se prepletajo, noben ni zase čisto omejen. Henry Ford izdeluje avtomobile, a je moral obenem spoznati celo vrsto industrij in jih izkoristiti na nov način v svoj namen, da je postal zmagovit tekmeč vsem svetovnim avtomobilskim podjetjem. Način fabrikacije papirja je Ford n. pr. prenesel na fabrikacijo stekla. Kar so vsi steklarji proglašali za nemogoče, je Ford uresničil: steklo fabricira kakor papir v brezkončnih pramenih in ploščah, ki jih razrezujejo.

Veda ni več aristokratska, prihranjena le nekaterim izbrancem, nego je postala demokratična, za vse ljudi. Ves napredek vede, geografije, topografije, astronomije, tehnike, medicine, psihologije itd. je namenjen praktičnemu izkoriščanju vsega človeštva. Veda daje dela in kruha milijonom ljudi in izpreminja industrije, poljedelstvo, arhitekturo i. dr. na vedno večji hasek človeštva.

Vse to novo znanje pa je obseženo v poljudno pisanih knjigah, ki si jih za mal denar lahko nabavi vsakdo. Ni si mogoče misliti sodobnega inteligenta, ki bi se ne zanimal za valovanje sodobne duševnosti. Znanje je moč, izobrazba in omika pa sta motorja, ki premagujeta vse zapreke. Čim večja motorja in izdatnejša moč, tem lažji in hitrejši podvig in uspeh. Nikoli pa si ne domišljaj, da znaš že dovolj in si dovolj močan! Vsak čas prinaša novih odkritij in dognanj. Ne zamudi jih spoznati, da ne zaostaneš za tekmeči.

Kajti končno ni življenje nič drugega kakor večna tekma. Spoznati lastne odlike in jih prav ter naglo zase izkoristiti, je ali bi moralo biti stremljenje pametnega človeka. Biti samsvoj in svoboden, je ideal. Skromnost in požrtvovalnost sta prekrasni čednosti, ki pa v trgovskem in industrijskem življenju vodita vedno le do poloma. Skrbeti za svojo obitelj in zase, iskati neprestano realne uspehe, doganjati vedno nove dobičke lastnemu podjetju, je edini cilj resnega moža. Našli se bodo, ki poreko, da si egoist, materijalist, a imeti te ne bodo mogli za norca, ki se daje za druge zlorabljati in izkoriščati. Celo največji slovenski idealist — pesnik Stritar — je zapisal: »Skrbi zase, ljubi brata...!« Torej najprej: skrbi z a s e ! Le ako si sam zase dovolj poskrbel, lahko ljubiš »brata« in mu izkazuješ v dejanju usluge in dobrote. Kdor pa dela in skrbi najprej za druge, bo kmalu sam berač, ki se mu vse smeje...

Včasih je človeštvo mislilo, da je pač božja volja taka, da so ljudje večinoma izkoriščanci, manjšina pa izkoriščevalci; eni mule, drugi jezdec, eni šahovske figure, drugi pa zabavajoči se igralci. Danes se zavedamo, da so ljudje enakopravni. Seveda pod enakimi pogoji. Kriterij so sposobnost, vztrajnost in energija.

Vsakdo imej svoj cilj, za katerim naj stremi, čim višje postavljen, da doseže vsaj sredino. Brez stremljenja po najvišjem pa ne doseže niti najnižje stopnje. Delo, ki ne prinese nikoli napredovanja in zvišanja ugleda ter koristi, ubije vsako ambicijo.

Človeški značaj najbolje spoznaš, kadar ga zadene nesreča, poraz. Ali ga vzproži ali zlomi? Večina hudega udarca ne prenese in pade. V današnji dobi trde borbe in hudih udarcev torej večina ne vztraja.

Toda vztrajnost je včasih boljša ko pamet in debela koža včasih odleže več ko še tako urni možgani. Vztrajnost, pravi Casson, je v vsaki borbi največ vredna, bodisi pri sportu, bodisi v trgovskem življenju. Izguba poguma je ugonobila že več ljudi kakor pijančevanje. Večina ljudi je tako pri sportu kakor pri trgovini tepena zato, ker niso vzdržali neuspeha. Znajo pač udarce deliti, ne znajo jih pa prenašati.

Za močan značaj pomenja slučajen poraz le novo vzpodbudo za bodoče. Napoleon je dejal o angleških vojaki: »Nikoli se ne zavedajo, da bi bili premagani.« Večjega priznanja jim ni mogel izreči. Angleži pač niso nikoli priznali, da so dokončno tepeni in so svojo srečo poizkušali vedno iznovega.

Trpežnost ni le dobra lastnost blaga, nego tudi ljudi. Kdor dobro prenaša nezgode in razočaranja, končno doseže svoj cilj. Marsikak talent odpove po prvi blamaži. Zato ker je bil razvajan po vednih uspehih in priznanjih, ne prenese prve nezgode ter izgubi ves pogum za nadaljno tekmo. Kakor konji dirkači so, ki izvrstno startajo, v finishu pa nenadoma odrečejo.

Gospodarsko življenje je polno slučajnosti. Baje doseže le 20 odstotkov trgovcev resnične uspehe. Menda je to resnica. Uspehov je tako malo, ker je vztrajnosti premalo. Med tisoč ljudmi, ki začno trgovino, se posreči le dvestotim, da dovedejo svoje podjetje do popolnega razcvita.

V Zedinjenih državah je družba delavcev kopala rov, da bi dospela to zlate žile. Ko je dokopala 100 m globine, je izgubila pogum in vztrajnost ter je ostavila delo. Tovariš je kupil rov za bagatelo. Kopal je še tri metre globlje in našel zlato žilo. V trgovini in industriji je takih zlatokopov, ki ne vzdrže ter prenašajo obupajo, na tisoče...

Kapital največje vrednosti je vztrajnost, ki ne odneha, preden ne doseže cilja. Od pesimistov in omahljivcev pa kupiš najceneje. Prav mnogo velikih imetij je nastalo, ker je kupil pogumno vztrajen mož od obupanca pesimista brez vztrajnosti.

Taylor, ustanovitelj znanstvenega upravljanja in izvrševanja dela, je dejal, da se ima za svoje uspehe zahvaliti le svoji vztrajnosti, s katero se je svoje naloge oklenil z zobmi in nohti ter ni popustil,

dokler je ni dognal. Karakter je pač dar, da si sposoben vztrajati tudi pri najbolj neprijetnem delu.

L. 1831 je izumil Cormick prvo svojo kosilnico. Kmetje so se mu smejali in deset let ni prodal nobene kosilnice. Kdo bo travo kosil s konji, ki vlačijo stroj! Kosé samo ljudje s kosami! Končno je prodal dva stroja. Obnesla sta se in danes je kosilnic na milijone po vsem svetu. Izumitelj je zmagal, ker je vztrajal.

Tudi Kolumb je vztrajal, ko je vse že obupalo. Za norca in zločinca so ga smatrali. On pa se je oklenil svoje ideje in ni popustil, dokler ni došel do kopnega.

Vsi izumi so sadovi vztrajnosti. Znanstveniki poizkušajo vedno in vedno nanovo. Edison je eno samo idejo preizkušal polni dve leti, dokler je ni uresničil. Koliko žrtev je zahtevalo odkritje novih ozemelj, spoznanje severnega in južnega tečaja, novih ljudstev, novih gora...! A ljudje so vztrajali. Koliko so veljali poizkusi z letali, z električno, plini i. dr.! Toda veda in vztrajnost znanstvenikov se ne da ostrašiti in ne ubiti; poizkuša dalje do končnega uspeha.

Poprečni trgovci pa pravijo: »To sem že enkrat poizkušal, pa ni nič!« Že en sam neuspeh mu je umoril pogum za nadaljne poizkuse. Kako naj tak človek uspeva? Zakaj nemogoče je skoraj, da bi se obnesel takoj prvi poizkus. Niti že preizkušen stroj često po novi montaži ne gre in je treba iznova poizkušati ž njim, iskati zapreko, malo napako i. dr. Za vsak stroj, ki naj pravilno deluje, je treba tudi spretnega vodstva, ki pride šele z vajo.

Takih vaj z izkušnjami proti napakam in zaprekam je treba tudi v gospodarskem udejstvovanju. Toda izogibljajo se jih, češ, da so predrage. Vsaka šola velja. Le da je prva šola cenejša kakor ona, ki je že prepozna. Napake dela človek in naletava na zapreke, doživlja konflikte in žanje nezgode moralčnega ali gmotnega značaja v vsakem poklicu. Kdor takoj obupa ali izgubi živce, je neutolažno užaljen ali se smatra neznosno ponižanega, tak človek ni za sodobni čas in svet. Debelokožnost je vendarle prava božja milost! Prenesti treba marsikaj, potrpeti, vzdržati in vztrajati: končno človek le zmaga in spomin na zapreke in konflikte prinaša poseben užitek.

Življenje mora biti zgrajeno kakor železniška proga: od cilja do cilja, včasih naravnost, včasih po ovinkih, včasih okoli hriba in mimo močvirja, včasih po predoru skozi goro, po pilotih in mostovih čez reke, — toda vedno naprej, naprej. Čast in imetje si je treba priboriti, včasih zlepa, včasih zgrda, le vedno pošteno. Pečene ptičke ne letajo v usta in vil s čarobnimi palčkami ni v resničnem življenju.

Zato tvegaj in izkoriščaj svoje vrline, ki si jih množi in krepí z vztrajnim študijem svojega poklica in obdajajočega te življenja. Ne daj se ostrašiti. Nevarnosti in zapreke so večinoma namišljene, trenutne ali malenkostne. Le malo je zaprek, ki jih ne zmaga energičen mož jasnih ciljev in resne strokovne usposobljenosti. Ako pa vendarle omahneš ali celo padeš, se zasmej in si reci: »Dobro je, izkušnja več! Drugič storim to drugače in srečneje.«

NAŠE GOSPODARSTVO V JANUARJU 1931

Mesec januar ne prinaša nikakega posebnega oživljenja v kupčiji in produkciji. Ta mesec je pač doba bilane in zdi se nam potrebno zabeležiti par podatkov o produkciji, zunanji trgovini in borzah v lanskem letu, torej o svetovnem gospodarstvu.

Kako zelo je zmanjšalo prošlo leto krize tudi svetovno produkcijo v primeri s prejšnjimi leti, kažejo doslej objavljeni podatki o svetovni produkciji železa in jekla, kovin ter umetne svile, torej predvsem sirovin, ki so podlaga za industrijski razvoj.

Svetovna produkcija železa in jekla je bila sledeča v milijonih ton (po reviji »Steel Information«):

	železo	jeklo
1913	77.7	74.7
1928	87.1	107.5
1929	96.4	117.8
1930	79.7	95.4

Kar se tiče jekla, je bilo nazadovanje produkcije najobčutnejše v Nemčiji, kjer je produkcija v primeri s 1929 nazadovala za 27.5%, v Uniji za 23%, v Angliji za 21.2%, v Belgiji za 17%, v Luksemburgu za 15.3%, v Italiji za 14.6%, v Čehoslovaški za 12.4%, v Posarju za 11.7%, na Poljskem za 11.4% in v Franciji za 3.4%. Da je bilo nazadovanje najmanj občutno v Franciji, je razumljivo, saj so se v Franciji posledice svetovne gospodarske krize začele javljati šele proti koncu leta 1930.

Svetovna produkcija kovin je bila sledeča (»Österr. Volkswirt«) v tisočih ton:

	1923	1929	1930
baker	1.073	2.136	1.755
svinec	1.292	1.935	1.830
cink	1.114	1.621	1.500
cin	149	219	190

Produkcija umetne svile izkazuje prvokrat od svojega obstanka sem nazadovanje v l. 1930. Doslej je tudi v časih gospodarskih kriz kot mlada industrija še vedno izkazovala napredek. Zadnja leta je bila naslednja (v milijonih kg »Wirtschaftsdienst«):

1926	99.8
1927	138.9
1928	172.4
1929	198.7
1930	185.2

Brezposelnost je zavzela v l. 1930 ogromen obseg. Po podatkih revije »Wirtschaft und Statistik«, ki jo izdaja nemški državni statistični urad, je bilo meseca septembra na vsem svetu (podatki so samo iz 29 držav, kjer vodijo statistiko o brezposelnosti) 14 milijonov brezposelnih. Če pa vpoštevamo, da je brezposelnost v zadnjih mesecih leta še narasla, je bilo po stanju konec decembra na vsem svetu 20 milijonov brezposelnih. V primeri s številom prebivalstva velikih industrijskih držav je znašalo konec decembra število brezposelnih v Nemčiji 5.7% vsega prebivalstva, v Angliji 5.2 in v Severnoameriških Združenih državah 4.9% vsega prebivalstva. Da je tako veliko število ljudi brez zaslužka in kupne moči še nadalje vplivalo na neugoden potek gospodarske krize, je razumljivo.

Svetovni borzni indeks je izgledal sledeče (na podlagi notacij v začetku leta 1927 »Prager Tagblatt«):

	zač. 1929	zač. 1930	17. jan. 1931
Newyork	137.3	115.6	81.3
London	102.6	65.5	46.9
Pariz	156.8	134.7	86.1
Berlin	113.6	77.1	43.3
Dunaj	91.4	78.2	58.1
Praga	103.3	94.8	73.4
Milan	124.0	94.2	79.9

Zunanja trgovina najvažnejših industrijskih držav kaže v primeri z letom 1929 znatno nazadovanje. Doslej imamo podatke o trgovini Anglije, Unije, Nemčije, Francije in Češkoslovaške. Podatki za 1930 so bili sledeči (v oklepajih podatki za 1929; vse v milijonih enot državne valute: funtih, dolarjih, markah in kronah): Anglija uvoz 1.044.8 (1.220.8), izvoz 570.5 (729.3); Unija uvoz 3.061 (4.399), izvoz 3.841 (5.241); Nemčija uvoz 10.440 (13.400), izvoz 11.300 (12.700); Češkoslovaška uvoz 15.727 (19.988), izvoz 17.495 (20.499). Francoski uvoz je znašal 1. 1930 52.344 (58.221), izvoz pa 43.830 (50.139) milijonov frankov.

Razmere na svetovnem denarnem trgu pa najbolje ilustrira nadaljnja velika likvidnost denarja. Tik pred božičem je newyorška federalna rezervna banka znižala diskont od 2½% na 2%. Temu zgledu je sledila Banque de France, ki je ravno tako, malo pred novim letom, znižala obrestno mero od 2½% na 2%. Franciji zopet pa je sledila Švica, kjer je bila 22. januarja znižana obrestna mera od 2½% na 2%. Tako nizke obrestne mere zgodovina denarnega trga v vseh teh državah ne pozna in je ta nizka obrestna mera dokaz, kako slabo se razvija svetovna gospodarska konjunktura. Zniževanje obrestne mere se polagoma javlja tudi na ostalih tržiščih in tudi pri nas je nagibnost k padanju znatna. Vendar je razlika med našo obrestno mero in obrestno mero drugod izredno znatna in privlačuje tuji kapital. Toda, dokler ne dobimo zakonske stabilizacije dinarja, se inozemski kapital ne bo udeleževal v naši državi v tako veliki meri, kakor se bo gotovo udeleževal po zakonski stabilizaciji dinarja.

V našem poslovnem življenju mesec januar ne beleži nikakih posebnih dogodkov. Med različnimi simptomi narodnega gospodarstva pa doslej še nimamo dosti znakov, ki bi napovedovali bližnji preokret konjunktura. Položaj v lesni stroki je nejasen, položaj industrije se ni dosti zboljšal, nasprotno, zabeležiti imamo celo v tekstilni industriji, ki je doslej prednjačila s svojo zaposlenostjo, odpuste delavstva. Med kmetijskimi proizvodi so cene živil ta mesec nadalje popuščale, dočim so se cene pšenici radi izredno slabih dovozov na trg učvrstile. Ob tej priliki omenjamo, da je na žitnem trgu v prvi polovici meseca vladala stagnacija, in sicer radi pravoslavnih praznikov, ki vplivajo tudi na druge dele države, ne pa samo v krajih, kjer žive večinoma pravoslavni. Iz stagnacije poslovnega življenja v prvi polovici januarja se vidi, kako potrebno nam je izenačenje koledarja.

Vprašanje nadaljnega razvoja konjunktura v naši državi je zelo odvisno od obsega spomladnega sezijskega oživljenja, nadalje pa moramo vpoštevati, da smo odvisni tudi od razvoja svetovne konjunktura, kateri moramo slediti. Saj vidimo, da se je gospodarska kriza začela pri nas uveljavljati kasneje kakor v drugih državah in da je postala občutna, ko je že drugod bilo najhujše skoro prestano.

Denarni in efektni trg

Bilanca Narodne banke za 1. 1930 kaže zmanjšanje čistih dohodkov, kakor tudi deleža države, pri dobičku. Ugodnejši razvoj pa kaže bilanca Poštne hranilnice, kjer se je med aktivami posebno pomnožila postavka vrednostnih papirjev. Čisti dobiček Poštne hranilnice pa je ostal na višini 1. 1929. Iz izkazov Narodne banke je razvidno, da je obtok bankovcev za ultimo december prav močno narasel, padec pa je nastopil šele z izkazom 15. januarja, ko smo zabeležili (kakor zadnje čase malokdaj) izredno nizek obtok, ki je bil komaj 12 milijonov dinarjev višji kot 5 milijard. V dobi od našega zadnjega poročila (za 8. december) se je devizno kritje banke znižalo za nad 300 milijonov dinarjev (obtok za ca. 400 milijonov dinarjev). To znižanje kritja, ki ima svojo odgovarjajočo postavko v nazadovanju obtoka bankovcev, je bilo deloma povzročeno po potrebah države za anuitete inozemskih posojil. Da je za ultimo meseca potre-

bovalo gospodarstvo več plačilnih sredstev, je razvidno iz gibanja obveznosti banke. Te so padle 8. januarja že pod 800 milijonov dinarjev, do 15. januarja pa so zopet narastle čez milijardo dinarjev.

Glavne postavke izkaza Narodne banke so bile, kakor sledi (v milijonih dinarjev):

	Obtok bankovcev	Kritje	Obveznosti
31. decembra 1929	5.818·9	3.126·5	1.410·8
30. novembra 1930	5.403·7	1.898·5	867·8
8. decembra 1930	5.405·5	1.958·7	866·9
15. decembra 1930	5.244·0	1.861·7	952·5
22. decembra 1930	5.148·2	1.953·5	1.110·1
31. decembra 1930	5.396·5	1.834·4	862·8
8. januarja 1931	5.321·3	1.707·4	794·3
15. januarja 1931	5.011·7	1.698·4	1.008·8

Promet Poštne hranilnice se je v decembru le malo zmanjšal in je bilo od novembra do decembra 1929 zmanjšanje veliko večje. Pač pa so v decembru vloge na poštnočkovnih računih nadalje izredno narastle in dosegle rekordno višino 978·8 milijona dinarjev v primeri z 913·5 milijona dinarjev v prejšnjem letu. Tudi hranilne vloge Poštne hranilnice naraščajo in so presegle 200 milijonov dinarjev. Skupno je v vsem lanskem letu znašal poštnočkovni promet 65 milijard 570 milijonov dinarjev v primeri s 59 milijardami 692 milijonov dinarjev v l. 1929. Zanimivo je zasledovati razvoj hranilnih vlog v Poštni hranilnici. Konec l. 1927 so znašale komaj 23 milijonov dinarjev, pa so v prihodnjem letu 1928 narastle na 36·4 milijona dinarjev, l. 1929 pa so izredno narastle na 106·6 milijona dinarjev, v l. 1930 pa se je število vlagateljev podvojilo in ravno tako tudi vloge, ki so dosegle na koncu leta 209·2 milijona dinarjev. Razvoj poštnočkovnega prometa v zadnjih dveh letih kažejo naslednji podatki (v milijonih dinarjev; vloge vedno za konec meseca):

	Promet		Vloge	
	1930	1929	1930	1929
1. tromesečje	14.540·5	12.337·1	816·0	538·2
2. tromesečje	15.539·0	12.990·2	802·1	753·3
3. tromesečje	17.500·1	15.403·3	815·2	778·0
oktober 1930	6.210·5	5.879·3	874·7	812·3
november 1930	5.925·7	5.719·7	941·4	874·4
december 1930	5.854·4	5.362·8	978·8	913·5

Efektini trg ne prinaša posebnih fluktuacij v tečajih državnih papirjev. Zivašnejše pa je postalo v decembru tržišče bančnih papirjev, ki so se večinoma učvrstili, med njimi pa posebno Praštediona. Tudi v industrijskih papirjih je nekaj več živahnosti. Prav posebno znaten pa je bil promet v delnicah Trboveljske, katere tečaj je na naših borzah izredno popustil, kar je bilo pripisovati gibanju tečajev tega papirja na dunajski borzi. Sploh opažamo, da beležijo arbitražni papirji večje fluktuacije in nazadovanja kakor domači papirji, to pa radi stalnega nazadovanja tečajev na inozemskih borzah za vse papirje. Med državnimi papirji je edino vojna škoda od 3. januarja dalje radi amortizacije popustila in je promet v njej znatno padel. Dolarski papirji pa se drže na razmeroma stabilnem tečaju in so celo čvrstješi. Podatki zagrebske borze o prometu v l. 1930 kažejo, kako znaten je bil promet v dolarskih papirjih, saj je dosegel na zagrebski borzi lepo vsoto 81 milijonov dinarjev. Finančno ministristvo čeni, da se nahaja v rokah naših državljanov že za 8 milijonov dolarjev teh papirjev od celokupne izdane vsote 57 milijonov dolarjev. Zaradi teh velikih nakupov naših državljanov je prišlo do stabilizacije tečajev tudi v Newyorku in tem nakupom imamo danes pripisovati, da stoje naša posojila v Ameriki relativno ugodno. Saj smo še pred dvema leti bili skoro zadnji, sedaj pa smo že prekosili Italijo. Zagrebska borza je notirala, kakor sledi:

	7% inv. pos.	vojna škoda	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.
31. jan. 1930	82'75 - 83'75	440' - 441' -	89' - 91' -	79' - 80' -
31. marca 1930	86' - denar	414'50 - 415' -	97'50 98' -	86' - 86'50
30. junija 1930	87'50 - 87'5/8	434' - 435' -	97' - 97'50	85'75 - 86' -
30. sept. 1930	87'75 - 88'25	435' - 435'50	95'50 denar	83'25 - 84'25
30. nov. 1930	85'50 - 87' -	424' - 424'50	90'50 - 91'50	81' - 81'25
31. dec. 1930	86' - 86'50	424'50 - 425' -	91' 0 - 92'50	79' - 79'75
21. jan. 1931	86' - 87'50	418' - 420' -	91'75 92'50	79'50 - 79'75

Devizni promet v mesecu decembru je znašal na ljubljanski borzi 85'8 milijona dinarjev v primeri z 69'6 milijona dinarjev v novembru. Skupno je devizni promet dosegel v I. 1930 vsoto 956'9 milijona dinarjev (I. 1929: 978'7 milijona dinarjev). Zagrebška borza pa je lani izkazala 3.143'9 milijona Din (3.131'9 milijona Din v I. 1929) deviznega prometa.

O našem inozemskem posojilu prinašajo inozemski listi najrazličnejše vesti, med drugimi, da je posojilo že perfektuirano z ameriško finančno skupino Kuhn, Loeb & Co. ob sodelovanju francoskih bank, na čelu z Union Parisienne, toda zaenkrat še nimamo nikakega uradnega poročila. Po prejšnjih vesteh gre za vsoto 35 milijonov dolarjev, po drugih časopisnih verzijah pa je bila ta vest demantirana.

Zunanja trgovina in cene

Naša zunanja trgovina, za katero so žalibog objavljeni šele podatki za november, dočim je že cela vrsta držav z veliko večjo zunanjo trgovino (glej zgoraj) objavila podatke za vse leto, se nadalje razvija pod vplivom gospodarske krize. Uvoz je v novembru ponovno nazadoval, pa tudi izvoz je bil v novembru manjši kakor v oktobru in je znatno zaostajal za onim iz prejšnjega leta. Skupno je v prvih enajstih mesecih prejšnjega leta znašal uvoz 1.392.000 ton za 6.437'6 milijonov Din (v istem času I. 1929 1.532.000 ton za 6.596'1 milijonov Din). Uvoz je torej nazadoval po količini za 9'1%, po vrednosti pa za 8%. Znižanje uvoza je pripisovati tako majhnemu uvozu sirovin, kakor tudi industrijskih izdelkov. Izvoz pa je v prvih enajstih mesecih dosegel 4.266.000 ton za 6.286'6 milijonov dinarjev (v prvih enajstih mesecih 1929 4.862.000 ton za 7.143 milijonov Din). Izvoz je torej nazadoval po količini za 9%, po vrednosti celo za 12%, kar priča o padanju cen naših najvažnejših pridelkov, ki jih moramo izvažati. Kljub aktivnosti naše zunanje trgovine v mesecih oktober in november je bila naša trgovinska bilanca v prvih enajstih mesecih zaključena s pasivnostjo v znesku 151 milijonov Din. Pripomniti je, da je bila naša zunanja trgovina v prvih enajstih mesecih 1929 aktivna za 147'9 milijona Din. Kakor vse kaže, bo naša trgovinska bilanca za leto 1930 pasivna. V ostalem se je naša zunanja trgovina lani razvijala sledeče (vse v milijonih Din):

	Uvoz		Izvoz	
	1930	1929	1930	1929
1. tromesečje	1.740'4	1.649'3	1.696'0	1.3'0'1
2. tromesečje	1.737'7	2.027'4	1.666'3	1.678'8
3. tromesečje	1.798'5	1.946'5	1.642'5	2.348'6
oktober	620'7	748'1	662'1	991'3
november	540'4	621'9	619'7	814'1

Indeks cen Narodne banke izkazuje v decembru nadaljnje padanje cen. Skupni indeks je padel v primeri z novembrom od 79'2 na 78. Zanimivo pa je ugotoviti, da se je v decembru zaustavilo padanje cen poljedelskih proizvodov in industrijskih predmetov. Tudi na svetovnih trgih cene še nadalje padajo in ni nikakih znakov, da bi se ustavile. Padanje cen se nadaljuje tudi v tekočem letu, kar pričajo tedenski indeksi cen profesorja Irvinga Fisherja. Na podlagi cen I. 1926 (ki so vzete za podlago kot 100) je bil indeks cen Narodne banke v veletrgovini naslednji:

	januar	april	julij	november	december
poljedelski proizvodi	104'5	95'3	96'7	71'4	72'5
živali in proizvodi	98'2	99'2	97'7	95'1	86'4
mineralni proizvodi	88'2	88'7	89'1	87'4	87'0
industrijski proizvodi	86'6	82'1	80'2	74'8	75'2
skupni indeks	98'6	89'6	86'8	79'2	78'0

Zaposlenost

Statistika zavarovancev OUZD za l. 1930 kaže, da se je število članov povečalo za 2759, torej na 97.688. To naraščanje števila članstva je pripisovati napredovanju gospodarstva tja do poletja 1930. Ko pa se je začel tedaj ruski dumping pri izvozu lesa, kar smo ugotavljali že ob objavljanju mesečnih podatkov, in ko je svetovna gospodarska kriza postajala vedno bolj občutna tudi pri nas, je začelo število zaposlenega delavstva padati in v drugi polovici leta je bilo članstvo znatno manjše kakor v odgovarjajočih mesecih prejšnjega leta. Gibanje članstva OUZD kaže, kakor ugotavlja sam OUZD v svojem letnem poročilu, da gospodarska kriza še ni vrhuncu in da bo trajala še dalje in to tem bolj, ker se padanje nadaljuje tudi v januarju 1931, in sicer s še večjo intenzivnostjo. Povprečno bo znašalo vsak mesec število zavarovancev pri OUZD v Ljubljani:

	1930	1929	1928
januar	90.238	84.670	80.165
februar	90.736	83.520	84.838
marec	92.989	84.620	83.093
april	96.584	89.139	85.066
maj	101.744	95.709	89.512
junij	103.214	99.709	92.531
julij	102.275	101.534	92.202
avgust	102.269	102.599	93.637
september	101.663	102.000	93.897
oktober	99.516	101.120	93.184
november	97.991	98.733	92.792
december	93.326	95.478	89.207

Ustanovitveno gibanje

Na razpolago so nam podatki o gibanju trgovstva in obrtništva na področju Zbornice za TOI v Ljubljani. Podatki kažejo, da je prirastek v obrtništvu prav znaten, manjši pa je v trgovini, kjer pa so v prvi polovici 1930 odjave znatno presegale prijave in tako imamo vsa zadnja tri leta zabeležiti nazadovanje števila trgovin, in sicer za 148 obratov. Nazadovanje je sicer malenkostno, vendar pa pomembno, zlasti če vpoštevamo, da je v l. 1927 število trgovin narastlo za 117. Tudi gibanje obrtništva kaže, da se naše gospodarstvo vedno bolj stabilizira. Prijave novih obrtnih podjetij polagoma nazadujejo, odjave pa počasi naraščajo in tako je prirastek vedno manjši. To padanje prirastka pa je pripisovati dejstvu, da je naše gospodarstvo z obrtnimi podjetji prilično saturirano.

V posameznih četrletjih je bilo gibanje sledeče:

Obrtni obrati				Trgovski in pomožni obrati			
		prijave	odjave			prijave	odjave
		1929 1930	1929 1930			1929 1930	1929 1930
1. četrletje	768 674	563 476	1. četrletje	393 305	792 367		
2. četrletje	706 757	461 396	2. četrletje	379 329	360 376		
3. četrletje	600 579	280 374	3. četrletje	355 303	181 230		
4. četrletje	669 707	375 475	4. četrletje	373 305	299 280		

Zadnja leta pa se je razvijalo sledeče:

obrt				trgovina			
		prijave	odjave			prijave	odjave
			prirastek				prirastek
1927	2291	1105	1186	1927	1466	1249	117
1928	2758	1565	1193	1928	1575	1600	25
1929	2743	1679	1064	1929	1500	1632	112
1930	2707	1721	986	1930	1242	1213	11

Ljubljana, dne 23. januarja 1931.

TO IN ONO

Stečaji

Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za mesec december 1930 sledečo statistiko (številke v oklepajih se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 2 (5), v Savski 9 (5), v Primorski 4 (4), v Drinski 6 (16), v Dunavski 2 (13), v Moravski 1 (11), v Vardarski 3 (5), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (12).

2. Razglašene prisilne poravnave izven stečaja:

V Savski banovini 8, v Primorski 1, v Drinski 2, v Dunavski 11, Beograd, Zemun, Pančevo 1.

3. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 4 (1), v Savski 3 (7), v Vrbaski — (1), v Primorski 1 (1), v Drinski 6 (10), v Dunavski 8 (10), v Moravski 3 (8), v Vardarski 1 (14), Beograd, Zemun, Pančevo 8 (4).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 2, v Savski 1, v Dunavski 3, v Vardarski 1, Beograd, Zemun, Pančevo 1.

Jugoslovensko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo meseca decembra 1930 — 30 stečajev, napram 69 v istem mesecu preteklega leta, to je za 39 stečajev oziroma 56,5% manj. Po pravnih področjih je odpadlo na Slovenijo in Dalmacijo 3 (v istem mesecu 1929) 7, Hrvatsko in Slavonijo 3 (6), Srbijo in Črnogoro 11 (53), Bosno in Hercegovino 4 (1), Vojvodino 9 (2).

V preteklem letu je bilo skupno 608 stečajev, napram 1063 v istem razdobju 1929, to je za 455 stečajev odnosno 42,8% manj.

Od teh je odpadlo na Slovenijo in Dalmacijo 88 (69), Hrvatsko in Slavonijo 79 (85), Srbijo in Črnogoro 343 (846), Bosno in Hercegovino 26 (13), Vojvodino 72 (50).

Náš narodni dohodek

Náš narodni dohodek je ocenjen na 69 milijard 608 milijonov, socialni pa na 80 milijard 102 milijona dinarjev, kar znaša 562 zlatih dinarjev na vsa-

kega prebivalca. Čehoslovaška ima napram temu za 31% višji narodni dohodek, nego mi, ki imamo sorazmerno nizek narodni in socialni dohodek. Vzrok temu je predvsem gospodarska zaostalost, zlasti v poljedelstvu, ki ga je treba zboljšati s tehnično sposobnostjo, realizacijo in mehaniziranjem.

Blagovni promet na ljubljanski borzi 1930

V letu 1930 je znašal blagovni promet z žitom na ljubljanski borzi 417 vagonov v vrednosti 6,680.000 Din in se je zvišal napram letu 1929 za 66 vagonov odnosno za 76 vagonov v letu 1928.

Vse drugačno sliko kaže blagovni promet v lesni stroki. Nazadoval je v letu 1930 za 796 vagonov in znašal le 2001 vagon v vrednosti 12,140.000 dinarjev.

Po vrednosti znaša padec žitnega prometa napram letu 1929 — skoraj 20%, napram 1928 pa 35%.

Padec vrednosti lesa pa je znašal v istem razdobju okrog 24 odnosno 60%.

Banovinski proračun za leto 1931/32

Banovinski proračun Dravske banovine za proračunsko leto 1931/32 je nekoliko nižji od prejšnjega letnega proračuna in znaša 119,964.015 Din. Pogled na proračun z gospodarskega stališča, nam pove, da se tudi s tem proračunom ni ugodilo zahtevam gospodarskih krogov po popolni ukinitvi trošarine na bencin, premog in električni tok, niti v dovoljni meri po znižanju doklade na državne neposredne davke.

Dohodki proračuna so razdeljeni med drugim na državno dotacijo, ki znaša 30,085.903 Din, na davke, takse in doklade 78,184.160 Din. Glavni vir dohodkov so torej banovinske davščine, doklade in takse, ki krijejo skoraj dve tretjini proračuna.

Iz proračuna je votirano 4,358.872 dinarjev oddelku za trgovino, obrt in industrijo in je s tem ta dotacija, izvzemši dotacijo za agrarne operacije, najnižja. Med davščinami, trošarinami in taksami so za gospodarske kroge najvažnejši: davek na nakladanje in razkladanje za prevoz na železnico, ki je predviden z 14,500.000 Din, trošarina na bencin, ki bo prinesla 9,000.000 Din trošarine na premog, električni tok, vino, mošt itd.

Kretanje cen v letu 1930

Že početek preteklega leta se je zdelo, da prehajamo v nenormalne prilike. Povsod se je pričela opazovati težka gospodarska depresija, ki se je izražala zlasti v padcu cen.

Kretanje cen v letu 1930 je bilo povprečno sledeče: Med poljskimi pridelki je padla koruza v ceni od 120 do 130 Din na 90—100 Din, to je za 24%; moka od 340—350 Din na 245—275 Din, to je za 25%. V splošnem beleži cena žitu padec 25—34%.

Med kolonialnim blagom in življenjskimi potrebščinami beležimo n. pr. 7% porast cen pri čaju, 39% porast pri jajcih, 6—7% porast pri kavi. Padla pa je cena n. pr. domačemu olju za 8%, rižu za 8—28%, sladkorju za 5%.

Velik padec cen je doživel v letu 1930 les. Tako je padla cena n. pr. za hrastove hlode pri m³ za 53%, pri frižih za 18%, pragovih 13%, drvah 18 do 26%, pri oglju za 19%, — padec cen lesa znaša torej povprečno 15 do 25%.

Za industrijske proizvode zaznamuje indeks cen na veliko v letu 1930 padec od 86,6 točk na 75,2 točki. Po celokupnem indeksu pa znaša padec cen vseh vrst proizvodov 15,6%.

Isto sliko opazamo tudi v drugih velikih industrijskih državah.

Po indeksu so se gibale cene v posameznih državah takole: Združene države severne Amerike — januar 1930 — 93,3 — december 79,7. — Anglija: 86,9 — 70,1. — Francija: 85,2 — 76,7. — Nemčija: 98,8 — 89,5. — Italija: 69,3 — 56,8.

Med zgornjimi državami izkazuje torej največji padec Anglija — za 16,8 točk, sledi ji Amerika s 13,6, Italija z 12,5, Jugoslavija z 11,4 točkami. Najnižji padec pa izkazuje Francija, — le za 8,5, a Nemčija za 9,3 točke.

Svetovna žitna produkcija

V letu 1930 je znašal svetovni pridelek pšenice, rži, ječmena in ovs skupno 1 milijardo 960 milijonov mtc in se je s tem napram letu 1924 zvišal za 268 milijonov mtc. Od v letu 1930 dobljenega pridelka odpade na Evropo 1 milijardo 148 milijonov mtc, ostanek pa na prekomorske države. Pridelek žita v Evropi je napram temu narastel od 1. 1924 do 1930 za 387 milijonov mtc.

Velik porast produkcije v Evropi je pripisovati v prvi vrsti agrarnemu protekcionizmu industrijskih držav in delnemu napredku v poljedelstvu agrarnih držav. Prekomorske države so po voj-

ni vsako leto znatno zvišale ne le z žitom posejano površino, marveč so tudi poljedelstvo do skrajnosti racionalizirale in modernizirale, s čimer so dosegle znižanje produkcijskih stroškov in s tem tudi znatno znižanje cen.

Često se navaja kot vzrok poljedelske krize nadprodukcija žita; toda o nadprodukciji v Evropi ne more biti govora.

V Evropi spadajo med glavne agrarne države Jugoslavija, Romunija, Ogrska, Bolgarija in Poljska. Povprečni izvoz žita teh držav znaša: pšenice in pšenične moke 9.743.000 mtc, rži 2 milijona 573.000 mtc, ječmena 10.212.000 mtc, ovs 827.000 mtc in koruze 7 milijonov 415.000 mtc, skupaj 30.770.000 mtc.

Napram temu pa stoji skupni čisti uvoz žita ostalih evropskih držav: pšenice in pšenične moke 148.609.000 mtc, rži 7.307.000 mtc, ječmena 35.482.000 mtc, ovs 7.167.000 mtc in koruze 75 milijonov 465.000 mtc.

Skupni izvoz vseh vrst žita iz petih evropskih agrarno-izvoznih držav znaša 30.770.000 mtc, uvoz ostalih evropskih držav pa 274.030.000 mtc, kar znači, da se uvozi v Evropo 243.260.000 mtc, žita, ponajveč iz prekomorskih držav.

Nadprodukcija žita v Evropi torej dejansko ne obstoja. Težkemu položaju poljedelstva v Evropi in velikemu padcu cen je vzrok prekomorstvo, ki z velikimi količinami žita preplavlja evropsko žitno tržišče in to po cenah, ki jim ne more konkurirati nobena evropska država.

Dobra kvaliteta ameriškega žita in ugodne cene so povlekle za seboj evropske države-uvosnice žita, da so opustile uvoz žita iz evropskih agrarnih držav in s tem najobčutnejše prizadele ne le svoje, marveč prav posebno tudi poljedelstvo agrarnih držav, ki poleg tega radi dokajšnje zaostalosti v obdelavi zemlje, niso bile zmožne boriti se proti ostri konkurenci ameriškega, pa tudi sovjetskega žita.

Žitna politika v Evropi je v dokajšnji meri vzrok težkemu depresijskemu položaju, v katerem se nahaja vse gospodarstvo.

S padcem cen žita in poljskih pridelkov je padla kupna moč milijonov konzumentov, ki uporabljajo pri svojem delu industrijske potrebščine. Kriza v poljedelstvu je kvarno vplivala na industrijo in vedno v večji meri se opaza opadanje izrabe kapacitete, redukcija delavstva, znižavanje mezd, — vedno večja pa je armada brezposelnih, ki ustvarja pereč socialni problem.

Tradicionalni Merkurjev ples v Ljubljani

Merkurjev ples zavzema med elitnimi predpustnimi prireditvami vsako leto prvo mesto. To prvenstvo nosi Merkur že več let zaporedoma, in letošnja prireditev, ki se je vršila prošlo soboto, mu je to zavidljivo pozicijo še bolj utrdila. Ni dvoma, da so poleg drugega, tudi novi prostori v »Trgovskem domu« v precejšnji meri doprinesli k sijajnemu uspehu letošnje plesne prireditve, toda ne glede na to imajo te prireditve svoje prav posebno, popolnoma originalno obeležje. Posečajo jih poleg najvišjih civilnih in vojaških dostojanstvenikov, vsi prvaki in pravi cvet našega poslovnega sveta, in to gospodarji, kakor tudi nameščenci. In baš to daje Merkurjevem plesom neko posebno marko, katera jih razločuje od vseh drugih sličnih prireditev. Da predstavlja Merkurjev ples tudi najlepšo revijo toalet v sezoni, tega ni treba posebej poudarjati. In kdor pozna ustroj in delovanje matice naših trgovskih organizacij in avtoriteto njenih funkcionarjev, za tega ne bo tudi nič posebnega, ako povemo, da je delovala organizacija te velike prireditve brezhibno in da je bil aranžman na vrhuncu.

Odlične predstavnike in goste je v razkošno okinčanih prostorih sprejemal zaslužni Merkurjev predsednik g. dr. Fran Windischer. Poleg njega je ljubeznivo sprejemal podpredsednik g. Jos. J. Kavčič in večja skupina društvenih članov. Med navzočimi smo videli zastopnika bana g. načelnika dr. Leo Stareta, komandanta dravske divizijske oblasti g. generala Bogoljuba Ilića in komandanta mesta generala g. Dragoljuba Popovića. Nadalje smo videli predsednika Zbornice TOI g. Ivana Jelačina, in tajnika g. Mohoriča in g. dr. Plessa, župana g. dr. Dinka Puca, načelnika ministrstva trgovine in industrije g. dr. R. Marna, ministra n. r. g. dr. A. Kramerja, predsednika ljubljanskega Gremija trgovcev g. Ivana Gregorca, višjega državnega tožitelja g. dr. M. Grasellija, predsednika društva »Trgovski dom« g. Ivana Jelačina st., predsednika Društva denarnih zavodov g. dr. Slokarja, upravnika drž. policije g. dr. Guština, predsednika društva veletrgovcev in industrijcev g. Samca, tajnika ljubljanske borze g. dr. Dobrila, vse člane konzularnega zbora z gen. konzulom dr. Pleinertom na čelu, predstavnike skoro vseh večjih ljubljanskih tvrdk, podjetij in denarnih zavodov ter še mnogo drugih odličnih gostov.

Prireditve je otvoril zastopnik bana g. dr. Leo Stare z g. soprogo generala Ilića. Ples je bil izredno animiran, razpoloženje najlepše.

Naravno, da je prireditev vseh prostorov, ki so bili, kakor znano, šele otvorjeni prošli teden, zahtevala prav mnogo truda. Samo požrtvovalnosti in priznано najboljšemu okusu predsednika prireditvenega odbora trgovca g. Pavla Fabijanija se je zahvaliti, da je aranžman sijajno uspel. Njegovi spretnosti, pa tudi potrpežljivosti, vse naše priznanje in topla zahvala! Tudi Merkurjev orkester pod taktirko g. Lampeta je je bil na višku.

Kritike, ki smo jih čuli med prireditvijo od mnogih objektivnih posetnikov ljubljanskih prireditev, so bile laskave in polne zaslužene pohvale in priznanja.

T. L.

IV. društveni večer Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršil v soboto, dne 20. decembra 1930 zopet v restavracijskih prostorih »Zvezde« ter je privabilo zelo veliko in zanimivo predavanje g. Ivana Mohoriča, tajnika Zbornice za TOI, o: »Carini in carinski politiki« obilo posetnikov. — Večer je otvoril predsednik g. dr. Fran Windischer ter po uvodnih pozdravnih besedah predstavil predavatelja številnemu občinstvu, ki ga je sprejelo s toplim aplavzom. — Celo predavanje priobčujemo na drugem mestu. — Občinstvo je predavatelja za njegova izčrpna in poučna izvajanja nagradilo s toplim odobravanjem. Po predavanju in zasluženemu aplavzu se je govorniku zahvalil predsednik, generalni tajnik g. dr. Fran Windischer, češ, da je s svojimi dalekovidnimi izvajanjem dokazal, da se tudi o najodvratnejši stvari da govoriti zanimivo, ter je zaključil lanskoletna predavanja z voščilom za Božič in Novo leto, ko bo prvi predaval univ. prof. dr. Anton Ujčič, ki nas povede za 2000 let nazaj.

V. društveni večer Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršil v četrtek, dne 22. januarja t. l., na katerem je predaval univ. prof. msgr. dr. Josip A. Ujčič o zanimivi temi: »Socialne in gospodarske razmere v rimskem imperiju ob času apostola Pavla«. Restavracijo »Zvezda« je občinstvo napolnilo. Predavatelja je pozdravil predsednik »Merkurja« dr. Fran Windischer. Predavatelj je takoj v uvodu povedal, da je zanj zgodovina učiteljskega življenja in je zato povabil občinstvo za 1900 let nazaj v dobo prvih rimskih cesarjev in krščanskih blagovestnikov, zlasti apostola Pavla. — Očrtal je najprej politične razmere v tistem času, ko se je ravno izvršilo zadnje dejanje borbe med republikanskim in monarhističnim principom v rimski državi in ki se je končal z zmago zadnjega. Rimsko cesarstvo je tvorilo najlepšo geografično celoto v zgodovini. Dobre ceste in še precej dobra navigacija sta urejali promet. Rimski država je imela enoten denar in je bila enotno gospodarsko ozemlje. Kultura je bila visoka, za podlago pa je služila helenska kultura. Gospodarstvo je bilo v rokah treh stanov: senatorjev, ki so bili latifundisti ali agrarni kapitalisti, vitezov, ki so bili finančniki in veletrgovci, in pa libertov, ki so oskrbovali manjšo trgovino. Govornik je opisal tudi neznane razmere na gospodarskem polju tedanje dobe, kako visoke obresti so se morale plačevati za izposojeni denar, izžemanje nižjih slojev, brezposelnost, kar se je vse zrcalilo tudi v žalostnem stanju religiozno moralnega življenja. Očrtal je zlasti kruto postopanje z brezpravnimi sužnji. V tem času so nastopili Kristusovi blagovestniki in osobito sv. Pavel, ki so prinesli v Rim krščanske ideje. Zmaga idej Kristusa in oznanjevalca sv. Pavla je bila najlepša in mnogo lepša od drugih dveh zmag Rima, namreč zmage z orožjem in z rimskim pravom. Občinstvo je predavatelju toplo aplavdiralo za krasno izvajanje, katerega je sledila neprisljuna in prijetna konverzacija. Celotno predavanje bo priobčil »Trgovski Tovariš«.

Tajnik

Proslava uedinjenja in rojstnega dneva Nj. Vel. kralja na enoletnem trgovskem tečaju Slovenskega trgovskega društva v Mariboru

S smotrom, da se vzgoji kvalificirano trgovsko pomožno osebje v živem nacionalnem duhu ter v duhu narodnega edinstva, se vrše na enoletnem trgovskem tečaju vse proslave narodnih praznikov izredno slovesno in skrbno pripravljene.

Proslava prvega decembra se je vršila v učilnici ob navzočnosti vseh učencev in učiteljskega zbora ter predsednika in podpredsednika društva. Z uvodnim predavanjem je obrazložil prof. Struna pomen prvega decembra za Jugoslovane, posebno pa še za Slovence. Patrijotičnemu predavanju je sledila deklamacija pesmi »Uedinjenje«.

Slavnost je zaključil predsednik društva g. Mejovšek z vzpodbujajočimi besedami, da je naša dolžnost čuvati težko priborjeno svobodo in našo severno mejo, posebno pa je na mladini, da se te dolžnosti zaveda, ter s trikratnim živijo vzklikom našemu kraljevskemu domu.

Kakor prvi december, tako se je proslavil tudi rojstni dan Nj. Vel. kralja. Vedno in ob vsaki priliki opozarjamo učečo se mladino na pomen naših narodnih praznikov ter ji vcepiljamo pravi jugoslovanski duh, kar je v našem še dokaj potujenem Mariboru neobhodno potrebno.

S. A.